

Фото Георгія Лук'янчука

Від активних бойових дій на східному фронті Росія перейшла до активізації інформаційно-диверсійних операцій всередині України і на міжнародній арені. Нещодавно представники українських громадських організацій, зокрема Товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка, пікетували Посольство США з приводу вимоги 40 членів Палати Представників США внести полк "Азов" до списку іноземних терористичних організацій

Погляд з провінції на проблему розпродажу української землі

Дмитро ЧОБІТ,
письменник, народний депутат України
I-III скликань, м. Броди

День 13 листопада 2019 року може увійти в історію України найчорнішою датою. Саме цього дня зелена монобільшість Верховної Ради України ухвалила в першому читанні закон, який у старанно завуальованій формі дуже широко відчиняє двері нечистим намірам світових фінансових проїдисвітів і меркантильним прагненням іноземців поживитися за чужий рахунок, закон, що несе загрозу втрати українцями свого головного національного багатства — землі, на якій вони та їхні прямі й генетичні предки незмінно і безперервно проживали, вирощували хліб ще з часів трипільської культури 6—3 тисячоліть до нашої ери.

Закінчення на стор. 4—5

Про МОВУ у вишах від Зе-

Ірина
ФАРІОН

Чия мова — того й влада.
(лат. прислів'я)

1. Закон "Про вищу освіту" ухвалено 1 липня 2014 року в післямайданний час, повний європейської облуди, наїву та корисного ідіотства. Щойно тепер починаємо гібридні та отруйні плоди тодішньої незрілості суспільства в усіх царинах життя: країна виявилася ментально неготовою до самостійного національного (краще б — націоналістичного!) шляху розвитку. Суспільство саме тоді, привісивши до владі Порошенка і його компанію (БПП+НФ), відмовилося від основної ідеології Майдану: "в своїй хаті своя й правда, і сила, і воля". Тодішні пристосуванці, приховані колаборанти і гібриди при владі запропонували основне гібридне гасло подальшої деморалізації, пацифікації та вже сьогодні капітуляції України: "єдина країна — єдина страна" (розумій "єдина расія"). У теперішньому виконанні зе-орди це гасло має свій подальший логічний розвиток: "...все, що може роз'єднувати українців, — віра, мова, територія, якісь історичні лідери, — потрібно винести за дужки, принаймні доти, доки ми не закінчимо війну", — зазначив Разумков (<https://www.5.ua/polityka/treba-vynesty-zaduzhky-u-komandi-zelenskoho-rozpovilyak-stavliatsia-do-zakonoproektu-pro-ukrainsku-movu-189717.html>). Погоджуся з представником зе-орди лише в одному: з України справді треба винести за дужки ВСЕ, що не є українське: московську мову, московську церкву, московську аген-

туру та їхній інструмент — "сепарів". Тоді це і буде Україна, а зараз просто країна (чи страна). Без визначальної графеми У!

2. Логічно, що основна битва в Законі "Про вищу освіту" на комітеті з питань освіти і науки, а потім в залі Верховної Ради розгорілася навколо мовної ст. 48 ("Мова викладання у закладах вищої освіти"). Йшлося про її пункт перший, де в першому читанні формулювання було логічне: "Мовою викладання у закладах вищої освіти є державна мова". Проте в другому читанні я побачила правку від нардепа з партії регіонів, очільника підприємства "Мотор Січ" В. Богуслаєва та ін. про те, що мову в вишах слід запровадити "відповідно до Закону України "Про засади державної мовної політики", тобто горезвісного путінського мовного закону через його агентів С. Ківалова, В. Колесніченка. Ще показовішою є повна автура цього закону, де разом зійшлися доморошені манкурти, московити, євреї і представники нацменів: Монастирський Аркадій — генеральний директор Всеукраїнської благодійної організації "Єврейський фонд України", Всеукраїнська громадська організація "Єврейський форум України"; член Ради ВГО "Правозахисний громадський рух "Російськомовна Україна"; Товт Михайло — почесний голова Демократичної спілки угорців України, народний депутат України II скликання; Божеску Ауріка — відповідальний секретар Міжрегіонального об'єднання "Румунська Спільнота України"; помічник-консультант депутата-регіонала Івана Попеску; Бортнік Руслан — голова Всеукраїнської громадської організації "Правозахисна організація "Спільна Мета", член Ради ВГО "Правозахисний громадський рух "Російськомовна Україна".

Що таке В. Богуслаєв — як доморощений "червоний" директор, ворог і слуга Москви — ми вже знаємо. У його версії це підприємство називалося доволі дивно: Мотор СІЧ. Мабуть, сІчі — йо-

го улюблені орнітологічні створіннячка... Наприкінці серпня цього року спалахнув скандал про продаж цього оборонного стратегічного підприємства з виготовлення двигунів для ракет, гвинтокрилів і реактивних літаків китайцям (холдингу Beijing Skytron Aviation) — союзникам Москви в цій царині: 80% гвинтокрилів, вироблених у РФ, оснащено двигунами з біркою "Мотор СІЧ", зокрема гордість російського авіапрому, ударний гвинтокрил "Нічний мисливець" Мі-28Н. Радник з питань безпеки президента Америки Дж. Болтон щодо цього заявив: "Військові та чутливі технології не мають потрапити до противників або потенційних противників" (див. <https://www.pravda.com.ua/articles/2019/08/28/7224606/>). Проте президент Зе- на цю тему промовисто мовчить, але в мовному питанні системно йде шляхом партії регіонів, зокрема Богуслаєва, який, до речі, на останніх виборах сенсаційно програв мажоритарний округ молодому весільному фотографу зі "Слуги народу".

3. Винятково завдяки фракції ВО "Свобода" у парламенті VII скликання та моїй самотній присутності в комітеті освіти і науки Богуслаєв програв зі своєю правкою про мову вищої освіти за путінським мовним законом, як згодом і в Конституційному Суді, що, зокрема, з моєї ініціативи цей закон скасував. У день голосування законопроекту на фракції ВО "Свобода" ми ухвалили рішення поставити цю правку на підтвердження — і здобули доленосну перемогу (226 голосів "за"); зосталося формулювання в першому читанні: "Мовою викладання у вищих навчальних закладах є державна мова". Після цього депутатка від "Удару" І. Герашенко стрімголов бігла до Турчинова з вимогою переголосувати цю правку, але, на щастя, Турчинов не дав такої вказівки.

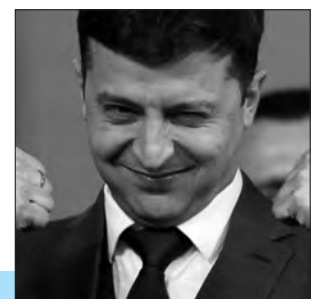
Закінчення на стор. 3

ЗОЛОТЕ, ЯКЕ НЕ БЛИЩІТЬ

2

ПОСМІШКА АВГУРА

6-7

"СТОКГОЛЬМСЬКИЙ СИНДРОМ" ЯК МЕТА

11

Золоте, яке не блищить, або Доба в сіруватій зоні

Надія... Ключове слово сьогоднішньої ситуації в країні. Сподівання на краще життя, яке пов'язане із закінченням неоголошеної і не проголошеної війни з північно-східним політичним покручем — Московською державою. На нашому боці сила правди, а москвити виступають з позицій “правди сили”. А ще в багатьох українців є надія на те, що їхні співгромадяни матимуть розуміння про необхідність, зціпивши зуби, перебороти одвічного ворога, який протягом століть нищив паростки державності України. Надія живе.

Костянтин КЛИМЧУК,
голова Білоцерківського МРО
ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Поїхали... Універсальний початок багатьох задумів і справ. Поїхали і ми. На схід України. Черговий раз із волонтерським візитом та гуманітарним вантажем. Бригада Чорних Запорожців давно вже на позиціях, тож потрібно допомогти землякам. Ні, просвітня не втомилася допомагати, і розумні люди, які усвідомлюють необхідність допомоги фронту, не перевелися, хоча їхні ряди меншають. Проте залишилися справжні — надійні й готові допомагати в найнесприятливіших ситуаціях.

Є одна волонтерська фобія. Вона схожа на старий жарт про марнотратних жінок, яким “немає що вдягнути”. Так і волонтери бігають і клопочуться “немає що везти”. О, є півтонни плівки оракал. Ага, 100 “квадратів” теплоізоляції. Непогано. Як з аккумуляторними батареями? Є шість! Антифриз, зо два десятки тисяч цигарок, господарських ємностей, будівельні скоби, ланцюги й шини на бензопили, багатопаливна плита, центнер ПЕТ-плівки. Що ще можна загрузити? Нічого! Бо вантажний “Крафтер” просідає на ресорах. Є що везти. Поїхали...

Дорожні враження? Про них коротко. Приємно вразив факт будівництва дороги. Це, звичайно, створює певні незручності для водіїв, бо доводиться весь час посилено концентрувати увагу на дорожніх знаках та розмітці, але ями та колії — ще гірше. Прикро вразило, що будують підрядники з Туреччини. Можна, звичайно, похартувати, що в Україну їдуть “арбайтери” з інших країн, проте це свідчить лише про низьку якість робіт українських дорожників. Можна багато розказувати про працелюбний і мудрий український народ, проте чомусь ці чесноти проявляються, як правило, на чужині.

Через добу вантаж було відсортовано й складено на землю Луганщини, просто на вулицю занедбаного шахтарського “посьолка”. Ті “посьолки” совдепів навіть не мала фантазії оригінально назвати, а присвоювала номери, як у сибірському таборі в'язнів. Так і з'явилися “Золоте-1”, “Золоте-2” й далі за списком до півдесятка.

До тієї Terra Incognita добралася далеко до північ. Дорога фактично закінчилася за блоком південніше Лисичанська. Далі роздвоєні напрямки, які від “народження” не бачили ремонту. “Крафтер” потріскував і поскрипував, навігатор давно розрядився. Аж ген десь далеко за деревами підсліпувато жовтіло світло поодиноких ліхтарів. Такою була нічна прифронтова Луганщина.

У Золотому зустрілися з командиром підрозділу.

Вулицями “посьолка” (хоча насправді поселення має статус міста) їдемо в розташування роти. Орієнтуватися вкрай важко, бо навколо однотипні квартали, зарослі кущами. Ми робимо повороти, об'їжджаємо вибоїни, звертаємо на ґрунтові дороги, пірнаємо в “тунелі” з дерев, знову з'являємося на асфальті. Фари вихоплюють з темряви будинки, хаші, знову будинки, мишу, яка перебі-

гає дорогу, велику яму, шахту, рудого лиса, скульптуру якогось стаханівця (до речі, засновник так званого “стаханівського руху” шахтар Олексій Стаханов помер у психіатричній лікарні міста Торез від алкоголізму). Як тут орієнтуватися? І знаєте, а ці місцини подобаються мешканцям Донбасу. Їм милі серцю всі ці балки, чагарі, степ і напівпересохлі річки. Правильно писав Василь Симоненко: “Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину”.

Прибули на місце. Знайома картина — покинуті будинки, в яких воєнки намагаються облаштувати побут. У дворах прокладено доріжки зі збитих із дощок щитів. На всіх господарських приміщеннях біліють “бірки”. Це основа основ української армії. Без “бірок” вона небоєздатна. “За десять днів я двічі заправляв принтер і використав дві пачки паперу”, — усміхається один з офіцерів.

Вранці приємні клопоти. Зустрічаємося з Оксаною зі Львова, волонтером “Часу змін”. Вона активно попрацювала і змогла залучити багато коштів на закупівлю необхідних матеріалів. Тепер ми обіймаємося, радіємо й снідаємо армійськими макаронами, запиваючи волонтерською кавою з Італії. В Оксани своя історія поїздки на фронт. У Києві їй довелося нелегко. Ось її розповідь.

“Забронувала ліжко в 6-місній кімнаті з 19 по 20 число. Вказала час прибуття. Приїхала пізно вночі, одразу ж пішла шукати хостел. Прийшла за адресою, хотіла поселитися. На мою фразу: “Добрий вечір! Я забронувала ліжко в 6-місному номері, на сайті booking, ось номер моєї “бро-ні”, адміністраторка відповіла з ехидною усмішкою: “Ну и что? Хостел уже полностью забит. Я не могла быть уверенна, что вы поселитесь, поэтому я туда уже поселила людей”. Я виявила принциповість і сказала, що залишусь в холі, бо мені немає куди піти. Адміністраторка сказала: “Это не приют для бездомних! Убирайся, либо я вызову милицию! Ты здесь искать жилье не будешь. Иди на улицу (01:30 і холодно) и ищи. Мне всё равно, что холодно и ночь. Убирайся!”. Якби не поганий інтернет у хостелі, я б залишилася, але вимушена була знайти житло, тому почала виходити, але перед виходом напам'ять сфотографувала ту особу. Після

чого вона зірвалася і почала розпускати руки. Мені справді стало страшно, оскільки я після операції, а вона мене схопила за комір, щоб викинути за двері. А там сходило донизу...”

Оце бізнес і сервіс у найгірших українських традиціях. Але сонечко, смачна їжа, приємна компанія роблять дива. Починаємо вивантажувати. Тягаємо дружною компанією волонтерів і військових “гуманітарку”, складаємо її рівенько для гарного фотозвіту. “Добре, що привезли ланцюги і шини до бензопил, — радіють бійці, — бо ми свої “вграли” на будівництві бліндажів та траншей. Потрібно було розпускати колоди на дошки. Циркулярної пили немає, то ми бензопилами це робили. Тепер маємо чим дрова заготовляти і різати дороги в посадках”. Обережно починаємо випитувати у хлопців про становище на фронті та ставлення місцевого населення до Збройних сил України.

Хлопці говорять, що обстановка на фронті спокійна, стабільна та контрольована. В переважній більшості обстрілюють позиції української армії на цій ділянці в нічний час. Застосовують кулемети та гранатомети різних систем та калібрів (це ми вночі почули). Бійці стверджують, що заборони на відкриття вогню немає. Рішення приймає командир взводу чи роти, якщо вважає, що є небезпека для життя особового складу. Підтвердження цьому є інструкція, яку ми бачили на командному пункті роти. Там написано, що бавитися у “війну” не потрібно, бо це може принести втрати серед побратимів, але якщо ворог намагається вас вбити, то вріжте у відповідь. На вогонь з автомата рекомендується стріляти з кулемета, а то й з гранатомета подавити ворожу вогневу точку.

До відведення військ ставляться хоч і негативно, проте вимушені виконати цей наказ, оскільки присягу ніхто не відмінює, як і виконання наказів командування. І в цьому є певний конфлікт, оскільки через розчарування діями військового керівництва армію залишають патріоти, які не будуть мати для себе стимулу й орієнтирів для продовження служби. Вони прийшли захищати Україну, а не відступати. Багато хто пам'ятає про домовленості під час Іловайської трагедії й ро-

зуміє, що ціна слова росіян не варта й... Та нічого не варта.

У чому ще є трагедія українського війська? Це армія без генералів. Ні, вони номінально є, проводять навчання частин і підрозділів, їздять із перевітками. Проте їхню участь у військових операціях зведено до мінімуму. Може, оперативне управління генерального штабу і відпрацьовує якісь плани військової операції по звільненню окупованих територій України, але на фронті продовжують діяти максимум полковники.

Під час цих роздумів у розташування приїхала чергова комісія з перевіряльниками на камуфльованому позашляховику. Легендарна 70-ка “Ленд Крузер”.

А неподалік водій старезного ЗІЛ-131 зварював дуги під тент. “Ліпів” він ту конструкцію з труб квадратного перетину, металевих прутів, десь роздобутих кутиків. Тим химерніший і недолюблюваний вигляд тут мала брутальна “тойота”.

Настає час фотозвіту. Стаємо поміж привезеного вантажу. Клацає фотоапарат. Раптом скрипуче запитання: “Ета всьо для паказухі?” Трохи осторожні, біля облаштованого мішками з піском сторожового посту, на стільці всівся старий шкарбан. Він ще на початку розвантаження причовкався із сусідньої хати і спостерігав за нами.

— Вам щось не подобається?
— Не слухаю...
— Хочете щось сказати?
— Я не слухаю...
— Ми вас в новинах покажемо. Може, вас мучать карателі та американці?

— Не панімаю нічево... Хлопці радять нам облишити допитувати “передовика виробництва”, який досі ностальгує за Радянським Союзом, мовляв, він частенько відпускає такі кліпини, не стріляти ж його за це. Подумалося, що якби сталося загострення обставинки і хтось із присутніх потрапив у полон, то дідуган швиденько знайшов би у собі сили донести про них москвитам і сепарам. Таке життя солдатів на Донбасі.

Пора покидати гостинний підрозділ. Наш “Крафтер” поскрипує на ямах. Аж ось і автозаправочна станція. Тут, на перехресті доріг, маємо зустріч ще з одним

командиром роти. На роту плануємо привезти позашляховик “Нива”. Поговорили про передачу машини, віддали посилки з дому для одного з бійців та тисячу сигарет на всіх і вирушили на Попасну.

Три роки тому цими дорогами ми вже їздили і нас вважали чи то за божевільних, чи то за сепарських вихідників. Чому? Бо то була “сіра-сірісінська зона”, яку з приходом ночі намагалися контролювати диверсійні групи ворога. Приїхали ми тоді в район нашого блокпоста з такого напрямку, з якого не мали б виїхати жодним чином. Тим і викликали підозри. Хоча й ми були налякані, коли, заблукавши, вигулькнули біля фортифікаційної споруди без ознак належності до армії України. Тоді все минулося, хоча нам і казали “...та вас і розстріляти тут могли”. Тепер проїхали цими дорогами і полями безпечно. Поки що безпечно...

Попасна живе і працює. На вулицях багато людей та машин. Мирне життя, якому реально може зашкодити відведення військ. У Попасній ще маємо віддати кілька передач. Одну з них передаємо біля командно-спостережного пункту батальйону. За шлагбаумом стоїть знайома модель камуфльованої “тойоти”. Еге, багатецько перевіряльників приїхало. Правда, “гуманітарку” вантажимо в той позашляховик. Пани підполковники сказали, що завезуть вантаж адресату.

Поки вантажили в позашляховик допомогу воякам, до шлагбауму підійшла непевного віку жінка. В її очах застигло питання, втім воно (питання) дуже швидко зірвалося з її губ: “А здесь хлеб давать будут? Кагда я віжу такіе машини, то знаю: будут давать хлеб!” Вона досить пристойно влягнена, одяг не має характерного амбре постійного жителя вокзального дна. Цікавішими розмірами її пенсії, на що отримуємо відповідь — дві з половиною тисячі гривень. “Но у меня в доме есть два спинагриза, — квапливо додає вона, — каторие...”. На закінчення своєї репліки попаснянка добре знайомим рухом постукує вказівним пальцем по горлу.

Українці тих, хто лежить, не добивають, тому, понишпоривши по кишенях, нашкрібаємо з півтора десятка гривень (все що залишилося) і вкладаємо їх у зморену руку. На обличчі жінки жодних емоцій. Вона ще раз дивиться за шлагбаум, де військові закінчують пакувати півку, і каже: “Я панімаю па укрАїнскі. Ми все здесь панімаем. Кагда-то песні пелі. Я знаю зачем пльонка. Кагда будет атамний взрив — ею будут накрывацца”. Потім, подумавши кілька секунд, знову запитала: “А хлеб давать будут?” І знову звернула на нас той погляд, який тепер видавався поглядом зомбі...

Час і вертатися. Наступна поїздка вже на носі. Потрібно поспішати, бо негodu прогнозують по всій Україні. “Нива” буде дуже у пригоді захисникам України, які продовжують її боронити попри всі політичні негоди в світі. Є надія, що “Все буде Україна!”

Ще один відкритий лист ректорові Національної музичної академії України ім. Петра Чайковського, професорові М. О. Тимошенку

Шановний Максиме Олеговичу!

Відповідно до ухвали Раднаркому УСРР від 1926 року оперні театри Києва, Харкова та Одеси перейшли на українськомовний режим. Це було одним із виявів політики українізації в різних галузях життя. Відомо, що та політика завершилася розстріляним Відродженням. Але оперні театри залишалися українськомовними ще кілька десятиліть, зокрема й завдяки видатному українському поетові й перекладачеві Максимові Рильському, який, наражаючись на неабиякий ризик, у 1939 році (коли українську оперну сцену намагалися зросійшити) заручився підтримкою тодішнього комуністичного керівника України Микити Хрущова. У попередньому відкритому листі до Вас Максим Стріха (“Слово Просвіти”, ч. 42,17/23 жовтня 2019) докладно висвітлив усі перипетії української мови на оперній сцені.

У 50-х—60-х роках минулого століття Київська опера мала таке гроно співаків, яких не було навіть у Великому театрі в Москві. Репертуар був дуже великим та розмаїтим. Усі вистави йшли українською мовою в блискучих перекладах видатних митців українського слова (про них також писав Максим Стріха в згаданому листі). На київській сцені славилися не лише Євгенія Мірошніченко, Бела Руденко, Лариса Руденко, Таїсія Пономаренко, Дмитро Гнатюк, Анатолій Солов'яненко, Микола Кондратюк та багато інших українців, а й росіяни Юрій Гуляєв, Галина Туфтіна, Сергій Дубровін, грузинка Ламара Чконія. Українська мова аж ніяк не була для них перешкодою, бо крім оперних арій, вони виконували й українські народні пісні та романси.

Російщення Київської опери почалося 1974 року. Тоді поставили “Катерину Ізмайлову” в перекладі Миколи Бажана. Українськомовна вистава сподобалася й авторові Дмитрові Шостаковичу. Але слухачі її не почули, бо театр мав їхати на гастролі до Іспанії, а там нібито хотіли слухати тільки мовою оригіналу, і співаки враз перевчили партії російською мовою. Ще активніше заходилися витісняти українську мову з оперної сцени вже в незалежній Україні. Найдовше трималася опера Джоаккіно Россіні “Севільський цирульник” у перекладі Максима Рильського, але й її вже знято з репертуару. Оперна студія Музичної академії також була українськомовна, але згодом перейшла на мови оригіналу.

Великі надії українські шанувальники оперного мистецтва покладали на Всеукраїнську науково-практичну конференцію, що відбулася в Музичній академії в лютому цього року. Після неї почали вже готувати вистави деяких опер українською мовою. І раптом усе різко помінялося. Ви видали наказ про те, що всі опери мають іти лише мовою оригіналу.

Що ж стало причиною? Невже розмірковування Вашого російськомовного радника Юрія Луценка та його однодумців: “Аргументація об операх на українском языке не выдерживает никакой критики. Мы отбираем у наших детей будущее, не давая им возможности петь на языке оригинала... Эта история почти столетней давности должна быть закончена”.

Слово *історія* має кілька значень: “процес розвитку, події в процесі життя народу; наука, що вивчає хід розвитку; оповідання, роз-

повідь про щось; подія, пригода, випадок”. Юрій Луценко (який на музичному мистецтві розуміється, мабуть, не більше, ніж його тезко на правництві) вживає слово *історія* саме в останньому значенні. А насправді це була не пригода чи випадок, а копітка праця видатних письменників і перекладачів. Звідки Ю. Луценкові знати, що з усіх перекладів “Витязя в тигровій шкурі” Ш. Руставелі грузини вважають найкращим саме український переклад М. Бажана, а поляки переклад Міцкевича “Пана Тадеуша” М. Рильського визнають найліпшим у світі.

Посилання на “світову практику” виконання опер мовою оригіналу не цілком відповідає дійсності, бо Англійська національна опера всі вистави подає англійською мовою, Кельнська опера в Німеччині — німецькою, більшість опер в Італії йде італійською мовою. Звідки Ю. Луценкові знати, що великі композитори Дж. Верді, Р. Вагнер, Д. Шостакович уважали, що опери мають іти мовою тієї країни, в якій їх ставлять. Італієць Верді та німець Вагнер самі перекладали лібрета своїх опер французькою мовою, аби ті опери могли йти у Франції.

Звідки Ю. Луценкові знати, що з-поміж 2500 (за іншими підрахунками 6000) мов світу українська мова входить до першої двадцятки за кількістю носіїв. Що це одна з наймелодійніших мов світу, про що сказали багато добрих слів і українці, й не українці. Максим Стріха вже наводив слова захоплення нашою мовою видатного російського тенора Леоніда Собінова, який у 1926—27 роках у Києві й Харкові виконував партії Лоєнгрена та Ленського українською мовою. До речі, арія Ленсько-

го українською мовою — останнє, що співав у своєму житті Леонід Собінов.

Відомий драматичний актор Василь Качалов згадував про свою зустріч зі співаком за кілька днів до його раптової смерті в санаторії поблизу Риги в жовтні 1934 року: “Леонід Віталійович говорив про партію Ленського, що йому довелося співати українською мовою. “Послухай, як це гарно звучить!” — сказав він і тихенько заспівав” (Владыкина-Бачинская Н. “Л. В. Собинов”. М., 1958).

Стосовно того, що українська мова “забирає майбутнє в наших дітей”, то ніхто не заважає тим дітям, вивчивши оперні партії українською мовою, опанувати їх ще й мовою оригіналу. Відома українська співачка (етнічна росіянка) Галина Туфтіна, яка після закінчення Ленінградської консерваторії була запрошена до Київського театру опери та балету і все життя працювала в ньому, партію Кармен з однойменної опери Ж. Бізе могла виконувати українською, російською і французькою мовами. І всіма трьома виконання було бездоганне. Юрій Луценко усього цього не знає і знати не хоче з огляду на свої українофобські погляди.

Шановний Максиме Олеговичу, дуже прошу Вас не прислухатися до порад українофобів. Зробіть усе можливе для повернення української мови на оперну сцену.

З повагою
Олександр ПОНОМАРІВ,

доктор філологічних наук, заслужений професор Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, академік Академії наук Вищої школи України

Про МОВУ у вишах від Зе-

Закінчення. Початок на стор. 1

Отже, питання стратегічного оборонного підприємства “Мотор Січ” (а не сІч, як у Богуслаєва) і питання МОБИ — це проблема з того ж ряду: державної і національної безпеки. То яка різниця кому ми продаємо наші стратегічні підприємства і якою мовою навчаємо у вишах? Нам байдуже до нашого найвищого пілотажа, чи не так? Лиш був би мІр ціною втрати Свободи і Суверенітету.

4. “Слуги” чужих народів під покровом блязга Зе- цілком логічно і неминуче стали продовжувачами антиукраїнської мовної політики не лише партії регіонів, але і *ліберально-гібридної мовної моделі* часів Порошенка, Квіта і Гриневич. 12 листопада 2019 року у Верховній Раді в першому читанні проголосовано Закон України “Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти” (№ 2299, автори — “слуги чужих народів”: С. Бабак — голова профільного комітету, що відомий як показовий плагіатор (див. <https://life.pravda.com.ua/columns/2019/05/29/237021/>), Ю. Гришина, О. Коваль, В. Воронов).

Ідеться передусім про зміни до мовної статті 48 (“Мова освітнього процесу у закладах вищої освіти”). Суть змін у двох позиціях:

а) іноземні громадяни можуть навчатися іноземною мовою, під яку, звісно, неминуче потрапляє мова агресора і окупанта — російська, тоді як четвертий пункт ст. 7 Закону “Про освіту” приписує: “У закладах освіти відповідно до освітньої програми можуть викладатися **одна або декілька дисциплін двома чи більше мовами — державною мовою, англійською мовою, іншими офіційними мовами Європейського Союзу**” (та сама стаття п. 5 у Законі “Про забезпечення функціонування української мови як державної”).

б) право вишу викладати УСІ дисципліни англійською мовою, всупереч п. 4. ст. 7 Закону “Про освіту” та п. 5. ст. 21 Закону “Про забезпечення функціонування української мови як державної”.

Отже, “слуги чужих народів” на чолі з Зе-Бабак—Зе-Новосад здійснюють своє основне завдання: маргіналізацію державного статусу української мови, який і без

того обмежений вкрай ліберальними мовними статтями в різних галузевих законах і, зокрема, в ліберально-гібридному мовному законі 5670д.

Нагадаю, що Зе-Бабак, очільник комітету з питань освіти, науки і інновацій, не тільки яскравий плагіатор, але фантастичний брехун. Це саме він заявляв, що виплата вчителям 4 тисяч доларів щомісячно “абсолютно не є фантастикою, це абсолютно реальні цифри”, що на рік обраховуються у 200 мільйонів доларів. На жаль, цей доктор технічних наук, як довели експерти, у своїх фантастичних розрахунках помилився всього лиш у 100 разів: “... якщо 450 000 українських вчителів помножити на \$4000 зарплати, то цифра \$200 млн на рік ніяк не складається — виходить \$1.8 млрд на місяць чи більше \$21.5 млрд на рік” (див. <https://nv.ua/ukr/opinion/tragikomediya-v-troh-diyah-pro-zelenskogo-ta-osvitu-50011016.html>).

Воїстину зійшов на нас із небес давно омріяний “куратор освітнього напрямку Українського інституту майбутнього”, як пише про нього вікіпедія. З такими фантастами нам не лише майбутнє не світить, але й цілком убито теперішнє...

Словом, зе-орда, здаючи українські стратегічні підприємства, зокрема оборонного циклу, здаючи українську землю як основне “національне багатство, що перебуває під особливою охороною держави” (ст. 11 Конституції України), неминуче здаватиме й МОВУ як основний знак української ідентичності і кордон власної культури. Бо це не їхня ідентичність, не їхня культура і не їхня земля. Все, що наше, українське, для них лише товар і виручені з цього гроші. Тільки “німії підлії раби” (Т. Шевченко) могли власноруч здати свою державу, свій дім у руки цих лихварів-українофобів, що легко, сміючись, покріково ліквідують Українську Державу.

П.Н. І найцікавіше: за москвізацію чужоземців у наших вишах у повному складі проголосувала порошенківська фракція ЄС. Лише двоє не голосували... Дякуйте, дякуни! (див. http://wl.cl.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=1569)

Ірина ФАРІОН

«Наф*г мнє ета украинская рєчь!?»

Ганебний і приголомшливий випадок стався 12 листопада на залізничному вокзалі Івано-Франківська. Російськомовні провідники потяга № 143/144 “Ворохта—Київ” через ввічливе прохання двох тернополян звертатися до них українською мовою не впустили їх до вагона.

— Я проводжала чоловіка на потяг до Тернополя, — розповіла ukrmedia одна з потерпілих, тернополянка Олександра Іваненків. — Він подав свій квиток провідниці вагону №3 (Максимова Вікторія Олександрівна). Вона до нього звернулася російською: “Где ваш паспорт?”

Чоловік відповів, що не розуміє її. Тоді вона зверхньо і нахабно, аби всі почули, промовила:

— Как ето не поняли? Где ваш паспорт?

Він дуже спокійно і ввічливо попросив, щоб до нього зверталися українською. Провідниця продовжувала відповідати російською і погрозила, що не впустить його в потяг.

Дружина попросила чоловіка, мовляв, хай йому грець, покажи їй той паспорт. Однак він, усвідомлюючи, що провідниця його принижує і нахабно порушує законодавство держави, звернувся до інших працівників залізниці й показав при свідках свій паспорт.

Тоді на місце події прибігла така сама російськомовна начальниця потяга, аби з’ясувати, що сталося. Пасажири пояснили. Але провідниця почала брехати, нібито чоловік намагався застосувати проти неї фізичну силу. Начальниця потяга вихопила їхні квитки зі словами, що цих пасажирів у вагон не впустить.

На скаргу ображених пасажирів один із івано-франківських працівників залізниці з приводу небажання провідниці послугуватися українською, нічого розумнішого не зміг сказати, як “То хай він її заріже”.

“До яких цинічних вивертів, провокацій та маніпуляцій вдаються працівники “Укрзалізниці”, аби приховати своє зневажливе ставлення до пасажирів

і власний непрофесіоналізм”, — роблять висновок обурені пасажири.

Коли вони запитали в російськомовної провідниці вагона №3, чому вони, працівники державного підприємства “Укрзаліниця”, не поважають українську мову, чому фактично на боці путінської Росії, та відповіла:

— Патаму што я раділась в Росії і наф...г мнє ета украинская рєчь!

— Хто має захищати українськомовних пасажирів у рідній країні? — резонно запитує Олександра. — Я вважаю, що було принижено мою людську гідність і мене як громадянку України. Нас із чоловіком фактично обікрали. Бо при собі потрібної суми, аби купити інший квиток, просто не було. Тому я відкрито звертаюся до СБУ, аби вона перевірила цей українофобський потяг, усіх працівників, що причетні до його курсування. Це провокатори. Не можна допускати людей, які зневажають державну мову, українськомовних громадян, на роботу в залізниці, що має колосальне стратегічне значення у час російсько-української війни.

Нагадаємо, що 16 липня 2019 року в Україні набрав чинності Закон “Про забезпечення функціонування української мови як державної”. Подія, про яку йдеться в матеріалі, сталася через два місяці після його опублікування в офіційній пресі, після чого він набрав законної сили. Закон обов’язковий для виконання в усіх державних структурах і інституціях, тобто чітко й однозначно гарантує позиції української мови у державному управлінні, сфері послуг, освіти й медіапросторі.

Власн. інф.

Закінчення. Початок на стор. 1

Що пропонує Україні Зеленський

Розроблений найближчим оточенням президента Зеленського і протягнутий його ж політичною силою через український парламент у першому читанні закон про ринок землі несе в собі велетенську небезпеку для української нації. Нічого подібного світова практика земельних відносин не знає. Що ж означає продати в одні руки 210 тисяч (**двісті десять тисяч!**) гектарів сільськогосподарських угідь? Для довідки: загальна площа орних земель найменшої Чернівецької області становить усього 330,8 тисяч га, а найбільшої Дніпропетровської — 2 мільйони 127,4 тисяч га. І ще таке уточнення: 210 000 га — це 2100 км². Аби уявити масштаби проєкту, зазначу площу деяких європейських країн: Монако — 2,02 км²; Ліхтенштейн — 160,2 км²; Люксембург — 2,6 тис. км². Тобто передбачається продаж української землі площею майже як уся держава Люксембург в одні руки.

Вже з цього видно, що апетити у когось неабиякі. Але одним-єдиним олігархом справа не завершиться. Не могла ж компанія Зеленського пропихати проєкт закону лише під одну особу. Звідси випливає, що родина з п'яти осіб за законом Зеленського може викупити 1 мільйон 50 тисяч гектарів, що дорівнює 10 тисяч 500 квадратних кілометрів. А якщо таких родин буде кілька? Дві сім'ї з п'яти осіб кожна за законом Зеленського можуть спокійно викупити 21 тисячу квадратних кілометрів української землі, що більше площі держави Ізраїль, яка складає 20 тисяч 770 квадратних кілометрів. Отже, планується скупка української землі у розмірах не лише районів і областей, а цілих країн. Невже на півдні України планують створити державу в державі? То на кого конкретно і для чого ця законодавча цілком очевидна і безсоромна афера Зеленського готується?

Безумовно, що закон про ринок землі має свого ініціатора, організатора і конкретного автора. На нього чітко вказує факт виключення із фракції “Слуга народу” (саме у такій вимові вони себе величають) двох депутатів, які не погодилися з очевидним лиходійством і не голосували за цей злочинний, на моє глибоке переконання, закон. Виключення з президентської парламентської сили одразу двох депутатів багато про що свідчить, насамперед — таке не могло статися без відома Зеленського. Отже, саме він є головною дійовою особою цього всесвітнього крутіїства, саме йому дуже добре відомі імена тих, хто вже готовий розтерзати українську землю небаченими навіть у дуже хворій уяві розмірах — “порціями” по 2100 квадратних кілометрів! Тому є більш ніж достатньо підстав назвати явну і цілком очевидну аферу про ринок землі “Законом Зеленського”. Народ має знати своїх героїв поіменно і пам'ятати про них навіть через 100 і більше років.

Зі світової практики і досвіду сусідів

Земля — це головна підвалина буття кожного народу. Ось чому законодавства всіх країн ЄС, окрім хіба що Латвії, практично унеможливають, а то й прямо забороняють іноземцям набувати право приватної власності на землю сільськогосподарського призначення.

У США кожен штат має власне законодавство щодо продажу землі, у більшості з них існує пряма заборона на продаж землі іноземцям, подібне спостерігаємо в Канаді. В Ізраїлі земля взагалі не продається нікому. А у Франції, окрім численних перепон для іноземців, існує пряма законодавча заборона продавати їм виноградники.

Після революції троянд у Грузії панувала неабияка ейфорія, всі очікували див та іноземних інвестицій. І вони прийшли з неочікуваних країв. Законом про вільний продаж земель скористалися кмітливі мешканці Пенджабу, що у далекій Індії. Вони продавали свої невеликі наділи на історичній батьківщині та купували землю в Грузії. В Індії продавали гектар за 50 тисяч доларів, а набагато родючіший гектар у найкращих долинах Грузії коштував 1 тисяча—1400 доларів. Для грузинів то були тоді шалені ко-

Погляд з провінції на проблему розпродажу української землі

шти. Тепер гроші грузини проїли і дивляться, як на їхній, уже колишній землі, вміло господарюють пенджабці у своїх незмінних індійських тюрбанах. Так у серці Грузії виник шматочок Індії. Міжнародна напруга у Грузії спалахнула вже через рік — і закон про продаж землі спішно скасували.

Якщо у Грузії з чийсь хворої голови фактично обдаровували іноземців невеликими ділянками, то в Україні мають намір “продавати” їх у розмірах по пів області в одні руки. Явно видно, хтось добре розуміє, що земельну аферу неминуче відмінити, тому прагне відразу хапнути якнайбільше, бо приватну власність уже ніхто не відбере — закон зворотної сили не має.

У Польщі основою сільськогосподарського виробництва є сімейне фермерське господарство. Загальна площа такого господарства не може перевищувати 300 гектарів. Для набуття статусу фермера і купівлі землі громадянин повинен мати середню або вищу освіту за фахом, досвід особистої роботи в сільському господарстві не менш як п'ять років і мешкати в тій гміні (щось на зразок нашої сільської ради), де розташована земля, на якій він має намір створити господарство.

До 2016 року в Польщі був чинним мораторій на продаж землі іноземцям, а тепер їм купувати землю нібито й можна, але на певних умовах: тільки громадянам ЄС і лише якщо вони збираються її обробляти та проживають у тій самій гміні, де розташовано виставлену на продаж земельну ділянку, або у сусідній, упродовж 5 років.

І навіть якщо іноземець відповідає цим вимогам, він може набути у приватну власність сільськогосподарську земельну ділянку тільки у тому разі, якщо її не хоче придбати ніхто з членів сім'ї продавця чи фермерів, зареєстрованих у місцевій сільськогосподарській палаті. То хто з українців зможе купити землю у Польщі?

Законодавство цієї країни передовсім захищає національні інтереси Польщі, це є правильно, виправдано та цілком зрозуміло. А що команда Зе пропонує Україні?

У Польщі встановлено обмеження — один власник може володіти не більше 500 га, а в Україні верхню межу пропонують встановити у **двісті десять тисяч гектарів!** Це загальна площа всіх орних земель п'яти середніх районів!

Наприклад у Бродівському районі таких земель є 42,5 тисячі га; у Золочівському — 49,4; Радеківському — 45,6; Буському — 36,5; Радивилівському — 48,4. На якого “дядю” розрахована така законодавча новела політичної сили президента Зеленського? Це перше питання. А ось і друге: “Хто на цій, викупленій у недостатньо обізнаних і обдурених українців землі, буде жити і працювати?” І тут мені пригадалася така історія.

Плани купівлі іноземцями української землі 1991 року

У травні 1991 року в складі делегації українських парламентарів мені довелося брати участь у симпозиумі ОБСЄ з питань охорони культурної спадщини Європи, який відбувався у Кракові. У рамках форуму ми мали зустріч з віцепрезидентом американської компанії, етнічним росіянином на прізвище Волконський, він дуже пишався тим, що один з головних героїв роману Льва Толстого “Війна і мир” — його прадід. Пана Волконського найбільше цікавили українські реформи, зокрема закони про іноземні інвестиції та продаж землі. Тоді ще існував Радянський Союз і продажу землі не було в найсміливішому проєкті, а цим питанням уже цікавилися на Заході. Але найбільше здивували і вразили плани пана Волконського. Він заявив, що його компанія готова купити в Україні орних земель на один мільярд доларів та на стільки ж внести інвестиції й зробити замкнений цикл виробництва — від вирощування зернових і соняшника до виготовлення

різноманітної готової продукції. Ні існуючі тваринницькі комплекси, ні елеватори, ні населення українських сіл його не цікавили — лише земля, бажано на півдні України та суцільними масивами, все необхідне самі, мовляв, збудуємо. Робочу силу його компанія теж готова завезти в Україну і забезпечити їй всім необхідним.

Ось таку перспективу тепер узялася втілювати в життя зелена команда та ще й з дуже великим поспіхом — у так званому “турборежимі”. А тепер поглянемо на вже наявний вітчизняний досвід роздачі українських земель та поселення на них іноземців крізь призму закону про ринок землі. Якщо його таки протягнуть і підпише президент — це стане міною сповільненої дії з непередбачуваними тяжкими наслідками: соціальними і міжетнічними потрясіннями в майбутньому.

Саме такий результат може мати продаж землі іноземцям та, як вислід — їх компактне поселення в Україні з практично неминучими конфліктами в майбутньому. Цілком реальну ймовірність такого розвитку подій досить добре видно з не такого далекого минулого Брідщини, яскравим прикладом є історія галицького села Гута Пеняцька, яке поляки досі називають польським.

На прикладі Гуті Пеняцької

Це село наприкінці XVIII—на початку XIX століть заснувала влада Австрійської монархії, яка саме тоді захопила Галичину після першого поділу польської Речі Посполитої. Австрійці тут, посеред лісів Вороняцького горбогір'я Подільської височини, збудували гуту — склозавод, на якому виготовляли скляний посуд, пляшки, віконне скло. Належність тутешніх земель до сусіднього села Пеняки дала назву новому поселенню — Гута Пеняцька. Майстрами працювали фахівці, завезені з Богемії та інших австрійських територій. Згодом тут поселилися українці, поляки та євреї. Наприкінці XIX століття більшість населення села вже становили поляки.

До Другої світової війни жодних міжетнічних конфліктів не спостерігалось: українці, поляки, австрійці, євреї жили у взаємній згоді між собою і жителями сусідніх сіл. Усе змінилося в роки воєнного лихоліття. Найголовнішою причиною розбрату і взаємної ненависті стала захланна загарбницька політика польського емігрантського уряду в Лондоні, який прагнув відновити після війни свою владу на всіх захоплених у 1920 році західноукраїнських землях від Сяну і Західного Бугу на заході до Збруча на сході; будь-які розмови про самостійну Українську державу та прагнення українців до Незалежності заперечувалися й сприймалися вкрай вороже.

Вже 1942 року розпочалися масові вбивства українців на усіх етнічних українських землях: Холмщині, Підляшші, Надсянні, Лемківщині, Волині, Поділлі. Небувала хвиля терористичних актів практично не припинялася — польські бойовики вбивали авторитетних українців: учителів, інженерів, активістів українських культурологічних організацій і керівників господарських установ та навіть священників. Найбільш резонансними в околицях Гуті Пеняцької стали вбивства перед Святим вечором 6 січня 1944 року директора Ясенівської школи Івана Вавріва з дружиною Софією, а наступного дня, тобто на саме Різдво, 7 січня, — греко-католицького священника Мартина Балути в полі поблизу Жаркова, родини Вікторських 4 лютого у Ясенові. Усі ці та інші вбивства місцеві жителі пов'язували лише з бойовиками сусіднього села Гута Пеняцька, навіть називали їхні імена. Вбивства супроводжувалися ще й постійними психологічними залякуваннями і не лише словесно. Частими стали нічні обстріли сусідніх українських сіл. Польські бойовики гутапеняцької АК відкрито страхали укра-

їнців, погрожували їм розправою, заявляли, що то “польська земля”, невпинно повторювали гасло: “Українці — за Збруч!”; називали Гуту Пеняцьку столицею, з якої розпочнеться побудова “Велькей Польскі од можа до можа”, тобто від Балтійського до Чорного морів, а першим чисто польським селом вони зроблять сусідні Пеняки і в ньому не житиме “жаден українець”. Звісно, що таке лякало, українці на ніч часто залишали свої домівки і втікали з Пеняків до родичів і знайомих у сусідні Челелі.

Дров у полум'я ненависті й ворожнечі підкидали зухвали та дуже агресивні польські осадники-колоністи з околиць Гуті, яким після окупації 1920 року західноукраїнських земель польський уряд за воєнні заслуги надав тут значні земельні наділи у приватну власність. Термін “осадник” походить від польського слова *osada*, що означає *поселення, садиба*. Масове поселення поляків із корінних польських земель переслідувало експансіоністську мету — колонізацію захопленої 1920 року в підступний спосіб Західної України.

Упродовж 20—30-х років минулого століття польських осадників малими і великими колоніями розселили в усіх місцевостях Волині, Поділля і Прикарпаття. Осадники отримали по десять і більше гектарів української землі, на пільгові кредити та шедру фінансову допомогу держави збудували тут хати, хліви, стайні, стодоли і криниці, придбали худобу, коні, сільгосп-реманент і різноманітну живність; завели солідні господарства; народили дітей і тому вважали що землю вже своєю, а Україну — частиною Польщі. Ось чому осадники з колишніх польських вояків так агресивно сприйняли саму ідею Української Державності та Незалежності України — вони у цьому побачили небезпеку, насамперед для власного благополуччя.

Саме осадники і складали основи бандгруп, які ночами вбивали українців. Ворожнеча й ненависть вирости з самої землі — поляки боролися за чужу землю та за власне майбутнє на ній. Вони прагнули зробити українську землю справді польською. Українці їм тут стали зайвими.

Проживши на українській землі у Гуті Пеняцькій неповних сто років, а осадники-колоністи — менше десяти, поляки, підбурювані шовіністами з власного уряду, взялися будувати тут так звану “Вельку Польску”. Тобто нахабно і безсоромно заходилися “будувати” Польщу в Україні. Подібне діялося на усьому просторі від Західного Бугу до Збруча. Таке “будівництво” мало трагічні наслідки для всіх. На Волині все завершилося насильним вигнанням поляків. У Польщі цю акцію називають “волинською різаниною”, але старанно замовчують причини, які призвели до трагедії.

Дуже сумною стала і доля Гуті Пеняцької — 28 лютого 1944 року село спалили, а більшість його жителів розстріляли. Тепер польські урядовці включно з президентом А. Дудою звинувачують українців у цьому злочині. На їхню думку, трагедія сталася внаслідок польсько-українського протистояння, але то не так. Цілком можливо, що в інших місцевостях могли бути винними й українці, які захищали власний народ на своїй землі, тому й здійснювали відплатні акції, але у випадку з Гутію Пеняцькою сталося по-іншому — село спалили, а людей розстріляли солдати гітлерівської айзатцгрупи “Рейнгольд” під керівництвом оберштурмбанфюрера СС Фрідріха-Вільгельма Бока, водночас і командира 4-ї поліцейської моторизованої дивізії СС, сформованої у Сілезії з тамтешніх жителів: німців, поляків і чехів. А причиною каральної акції стала тісна співпраця польського підпілля Гуті Пеняцької з радянською партизанкою, яка здійснювала теракти у Львові, зв'язачі вбивства німецьких солдатів і цивільних у Пеняцькому лісі та в самій Гуті Пеняцькій.

Отже, село Гуту Пеняцьку австрійці заснували наприкінці XVIII—на початку XIX століть, поляки його стали посилено заселяти у середині XIX-го. Спочатку все було добре — українці довелишніх сіл купували скляний посуд: склянки, дзбанки, слоїки, віконне скло. Немалу вигоду мали й жителі Гуту Пеняцької. Негаразди виникли через сто років — поляки заходилися будувати на українській землі так звану Велику Польщу! Ну хто міг таке передбачити? Вже минуло 75 років, як не стало Гуту Пеняцької, а скільки проблем досі має Україна. Тобто поселення на українській землі поляків із початковою досить гарною метою — виготовленням виробів зі скла, врешті, призвело до дуже тяжких наслідків — кривавого міжетнічного протистояння, наслідки якого досі дають про себе знати.

Історія з Гуту Пеняцькою стала яскравим доказом того, як компактне поселення іноземців у майбутньому може принести невеликі проблеми для країни, що надала їм землю і притулок. А де гарантія, що після такого дикого розпродажу українських земель, як то чомусь дуже прагне зробити комікс Зеленський, чогось подібного не відбудеться у майбутньому? Жорстокі й криваві двадцятирічної давнини події на Балканах, зокрема у давньому історичному сербському краї Косово, який став албанським, дуже яскраве тому свідчення і велика пересторога. Нагадаю, у вже колишньому сербському Косово кривава і жорстока боротьба йшла не за народ і не за права людини, а за землю, і то було зовсім недавно, за нашої пам’яті.

Про один проєкт китайських інвестицій

Якось на початку двотисячних років я взяв участь у сільському сході у Підкамені Бродівського району, там мали вирішуватися питання залучення іноземних інвестицій, мене просили виступити і підтримати китайських інвесторів. Зал Народного дому був переповнений, приїхало і п’ять китайців, вони просили надати їм у довготривалу оренду 100 гектарів землі, хвалилися, що у сусідньому Радехівському районі їм вже передали 20 гектарів; розповідали, що самі зі своїми сім’ями вирощуватимуть городину та все необхідне для життя, куплять будинки. Місцева влада їх підтримала, мовляв, після розвалу когоспу більшість земель облогує, поросли чагарниками і деревами, порожніх будинків довкола предостатньо — вибирай, що хочеш; з китайцями хоч якась користь буде. За надання китайцям землі виступило двоє чи троє промовців. І тут трибуну надали мені.

Я заявив, що категорично проти надання іноземцям в оренду української землі, а тим більше її продаж. Навів як приклад польських осадників і трагічні проблеми, з ними пов’язані, про це тоді ще добре пам’ятали всі старожили. Нагадав про історичні сербські землі у Косово, куди після Другої світової війни керівник тодішньої Югославії Йосип Броз Тіто цілком із добрими намірами — для підняття тамтешнього сільського господарства, дозволив масово переселити бідних албанців. Але які проблеми таке рішення породило вже через 50 років! Закінчилося все кривавим і жахливим міжетнічним конфліктом. Сербі заявляли, що захищають свою історичну Батьківщину, тут відбулася знаменита битва під Косово 1389 року, у якій серби зазнали поразки від турків і втратили свою незалежність на довгі 500 років. Про те, що то сербська земля, нагадували сотні християнських храмів і кладовищ в усіх куточках Косово. Але й албанці мали не менш поважні аргументи: вони тут проживають, більша половина з них народилася на цій землі, вони складають більшість населення краю і як народ мають право на самовизначення та власну державу. Світова спільнота, окрім Росії, підтримала не сербів, а косоварів, бо міжнародне право захищає права людини, а не інтереси історичної землі.

Тепер Косово стало незалежною державою, у якій мало що нагадує про історичну сербську минувшину: від масового терору і кривавих розправ майже усі серби втекли у центральну Сербію; в Косово знищено практично усі сербські пам’ятники, церкви, монастирі; бульдозерами розрівняно сербські кладовища. А зовсім недав-

но — на пам’яті одного-двох поколінь — все починалося так гарно.

Після мого виступу зал задумався, і коли на голосування поставили питання про надання китайцям хоча б 20 гектарів землі, за це не проголосували ніхто, навіть лобісти “іноземних інвестицій” і агітатори за них.

Тепер, після реалізації плану Зеленського щодо продажу української землі, купити її в Підкамені та сусідніх селах, як і по всій Україні, зможе будь-який іноземець і у будь-якій кількості, та й рішення сільського сходу для цього зовсім непотрібно.

Рідна земля — то Батьківщина

Земля — то основа буття кожного народу. Рідну землю називають Батьківщиною; її люблять, бережуть і захищають. Усі великі війни в історії людства точилися за землю. Друга світова війна тому підтвердження. За що Гітлер її розпочав? За землю — життєвий простір, за розширення зони проживання арійської нації. В основі гітлерівського геноциду народів лежала земля; звільнення від неї населення окупованих країн шляхом його фізичного знищення і переселень у віддалені райони переслідувало головну мету — “очищення” територій для поселення на них німців. І це творили заради майбутнього блага цивілізованої європейської нації у XX столітті! За мірками історії зовсім недавно — на очах наших батьків і дідів.

Продати іноземцям землю своєї Батьківщини для українців досить непросто, а для усіляких зайд — справа нехитра. Новий власник землі стає її повноправним господарем, і лише він. Якщо українська земля належатиме чужинцям, то чиєю Батьківщиною вона стане через 10, 50 і 100 років?

А в наші дні політична сила, яка іменує себе “Слуга народу” (саме так), явно на повідку великого міжнародного капіталу та під його музику намагається протягнути закон, який передасть йому в одні руки по 210 тисяч гектарів найродючіших у світі українських земель. Особисто я вважаю, що про справжню суть підступно задуманої земельної афери в Україні добре знає лише кілька осіб; переважна частина депутатів моно більшості “Слуга народу” тисне кнопки, глибоко не замислюючись. Які ж то “слуги” і чийого “народа”? Про стадний принцип голосування у теперішній Верховній Раді України свідчить і факт виключення 15 листопада 2019 року з фракції “Слуг народу” двох депутатів, які не голосували за згубний для української нації закон. На моє глибоке переконання, то фракція зовсім не слуг, а справжніх баранів українського народу. Такий висновок випливає з майже однотайного та стадного голосування цієї бездумної отари 13 листопада 2019 року. Двоє совісних і порядних, які проголосували проти, стали рідкісним винятком, першим, але, мабуть, не останнім.

Ми добре знаємо, що було в нашому минулому, але не можемо заглянути на 100—200 років наперед, тому в такій визначальній для нації проблемі, як продаж землі, недостатньо продумані або й навмисно заплановані рішення у майбутньому можуть мати згубні та фатальні наслідки.

Задуманий явно далеко за межами України зловісний і підлий план розпродажу українських земель важко назвати Добром, а Зло завжди волатиме до Кари. Таке потрібно розуміти всім, особливо зловмисникам.

Торжества в Україні цілком очевидно Зла не можна допустити. Слід також нагадати найголовніше: парламент країни — це не лише орган для поспішного штампування законодавчих актів, а передовсім найвища у державі трибуна широких і всеохопних дискусій, майданчик для вироблення та прийняття справедливих рішень, а не кошара для баранів.

Щодо обіцяного Зеленським референдуму про продаж іноземцям української землі, то, як свідчить досвід минулого, у Німеччині референдуми досить успішно проводив Гітлер і досягав на них понад 90% підтримки своєї глибоко аморальної та злочинної політики. Але чим це все закінчилося? Жоден референдум не може виправдати Зло, а тим більше — освятити його іменем підло введеного в оману народу.

Дмитро ЧОБИТ

Черговий антиукраїнський крок

Тарас МАРУСИК, публіцист, експерт з питань мовної політики

Парламентська монобільшість зробила черговий антиукраїнський крок. Народні депутати вирішили заохочувати русифікацію іноземних студентів, а через них — і більшість українських студентів у харківських, одеських та інших вишах України.

Верховна Рада України 12 листопада 2019 року проголосувала в першому читанні законопроект “Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти”. Серед низки правок у різні закони народні депутати додали дві частини в мовну статтю 48 закону “Про вищу освіту”, які ревізують положення не лише цього закону, а й законів “Про освіту” та “Про забезпечення функціонування української мови як державної”.

Чинна редакція закону “Про вищу освіту” синхронізована з цими законами і дозволяє викладати “одну або декілька дисциплін двома чи більше мовами — державною мовою, англійською мовою, іншими офіційними мовами Європейського Союзу”. Внесені зміни повертають, фактично, в освітній процес закладів вищої освіти російську мову, якій накинули маску “іноземної мови”.

Щоб краще зрозуміти пропоновані зміни, за які 12 листопада віддали свої голоси народні депутати, достатньо порівняти лівий стовпчик (чинна редакція) і правий (редакція першого читання) таблиці.

Що означають ці зміни? Що іноземні студенти, які вступатимуть передусім до вишів Харкова, Одеси, інших університетських міст сходу і півдня, а також частково Києва, знаючи, що там навчання відбувається російською, відмовлятимуться навчатися державною мовою України, а їхніми заручниками стануть українські студенти. І не всі зможуть чинити психологічний опір досвідченим викладачам, які звикли десятиліттями викладати російською і не дуже ховаються, хоча закон цього не дозволяє.

Іноді трапляються і несподівані ситуації. Нешодавно мені розповіли, що в Харківському національному університеті імені Каразіна зібрали іноземних студентів з різних українських вишів. Студенти з Тернополя, Івано-Франківська, Львова не розуміли “спільної” російської мови, якою відбувався той захід. Таким чином іноземних студентів поділили на “західняків” і “східняків”. Чи це потрібно українській державі? Запитання радше риторичне.

З огляду на такий розвиток подій науковці та громадські активісти оприлюднили відкрите звернення до голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій Сергія Бабак і міністра освіти та науки Ганни Новосад і закликають Верховну Раду та МОН зупинити спробу нової русифікації через навчання іноземних студентів.

У зверненні зазначено: “Просування російської мови в освіту за межами Росії офіційно проголошено державою-агресором одним із ключових завдань для посилення впливу на зарубіжні країни і є прямим завданням агенції “Россотрудничество” та фонду “Русский

мир”, на які Росія виділяє мільярди. Змінюючи законодавство з метою навчання іноземних студентів російською мовою, Україна власним коштом сприятиме досягненню цілей держави-агресора”.

Автори звернення також закликають внести поправку, замінивши слова “іноземною мовою” словами “англійською або іншою офіційною мовою Європейського Союзу”. До речі, з незрозумілих причин депутати відразу ж після ухвалення редакції проголосували за скорочений час підготовки законопроекту до другого читання, що означає один тиждень.

Нагадаю коротку історію змін до закону “Про вищу освіту”. В час розгулу колеснічених-ківалових та їхнього токсичного законодавчого дітища, закону “Про засади державної мовної політики” (на щастя, скасованого в 2018 році) опозиційні депутати намагалися врятувати хоча б цей закон, і це їм вдалося після Революції гідності. 1 липня 2014 року було ухвалено закон “Про вищу освіту”, редакцію якого сьогодні доволі непросто знайти. Тому наведу повністю мовну статтю:

“Стаття 48. Мова викладання у вищих навчальних закладах

- Мовою викладання у вищих навчальних закладах є державна мова.
- З метою створення умов для міжнародної академічної мобільності вищий навчальний заклад має право прийняти рішення про викладання однієї чи кількох дисциплін англійською та/або іншими іноземними мовами, забезпечивши при цьому знання здобувачами вищої освіти відповідної дисципліни державною мовою.

Для викладання навчальних дисциплін іноземною мовою вищі навчальні заклади утворюють окремі групи для іноземних громадян, осіб без громадянства, які бажають здобувати вищу освіту за кошти фізичних або юридичних осіб, або розробляють індивідуальні програми. При цьому вищі навчальні заклади забезпечують вивчення такими особами державної мови як окремої навчальної дисципліни. Перелік іноземних мов, якими здійснюється викладання навчальних дисциплін, визначається вищим навчальним закладом.

3. Вищі навчальні заклади або їхні структурні підрозділи, утворені на території України іноземними державами, а також вищі навчальні заклади України приватної форми власності мають право вільного вибору мови навчання із забезпеченням при цьому вивчення особами, які навчаються у таких закладах, державної мови як окремої навчальної дисципліни.

4. За бажанням здобувачів вищої освіти вищий навчальний заклад створює можливості для вивчення ними мови національної меншини в обсязі, що дає змогу провадити професійну діяльність у вибраній галузі з використанням цієї мови”.

Якщо порівняти цю редакцію з поки що чинною, а також із проголосованими 12 листопада змінами в першому читанні, стає очевидним, що чинна редакція краща не лише за ту, яку виборювала парламентська опозиція в 2014 році, але й за редакцію 2019 року, яка є поки що законопроектом.

Вже кілька депутатів Верховної Ради погодилися внести правки, щоб змінити редакцію частини третьої статті 48 Закону України “Про вищу освіту”, замінивши слова “іноземною мовою” словами “англійською або іншою офіційною мовою Європейського Союзу”. Тож сподіваймося на краще, готуймося до гіршого і тримаймо порох сухим.

Радіо “Свобода”

Таблиця

1. Мовою освітнього процесу у вищих навчальних закладах є державна мова.	1. Мовою освітнього процесу у закладах вищої освіти є державна мова
2. Застосування мов у вищих навчальних закладах визначають закони України “Про забезпечення функціонування української мови як державної” та “Про освіту”.	2. Застосування мов у закладах вищої освіти визначають закони України “Про забезпечення функціонування української мови як державної” та “Про освіту”.
	3. Для іноземних громадян, осіб без громадянства, які бажають здобувати вищу освіту за кошти фізичних або юридичних осіб, навчання може здійснюватися іноземною мовою. При цьому заклади вищої освіти забезпечують вивчення такими особами державної мови.
	4. Заклад вищої освіти має право прийняти рішення про викладання однієї, кількох або усіх дисциплін, виконання індивідуальних завдань та проведення контрольних заходів англійською мовою, забезпечивши при цьому можливість вивчення відповідних дисциплін державною мовою.

Катерина
МОТРИЧ

Посмішка Авгура

Маргіналізація суспільства — явище доконане. І пасіонарні фрази “мудрий наш народ”, “народ ніколи не помиляється”, “духовна наша нація”, здається, якщо промовиш, то горло вхоплять спазми і почнеш себе зневажати за фарисейство і ту ж таки маргінальність. Хіба що це можеш дозволити собі з обмовкою “мудра частина нашого немудрого народу”.

Ось тому у древніх народів були духовні наставники-мудреці, інтелектуальні поводири, каста старійшин, які вчили немудрих мудрості, визначали їм життєві орієнтири і погляди. Але у всі часи були ті ворохобники, що також уміли впливати на людську свідомість і вести загаль по хибному шляху.

Нині це носить назву “маніпулювання свідомістю”. І нею, виявляється, дуже легко маніпулювати, якщо хтось ставить таку мету. І загат цьому немає, якщо маніпулятор умійчий і знаючий. Щоправда, є — розум. Він поводить і просвітитель. Він фільтрує й аналізує, відбирає й відкидає геть. Він не дозволяє чужій волі чинити над собою насильство, нав’язувати чийсь переконання, бажання і йти тією дорогою, яка на позір здається власною, а насправді вона визначена вже кимось.

Тоталітарні суспільства саме й закрюювалися на маніпулюванні людською свідомістю. Ленін, наприклад, проклав доріжку до сердець мільйонів скривджених та упосліджених позірною й оманливою “любов’ю” до них. Він огорнув кожного скривдженого завтрашнім щасливим днем. Відразу віддав заводи, фабрики робітничому класу, а землю — селянам. Він маг і добротворець, батько і покровитель бідноти. І біднота не переймалася тим, що його слова “железної рукою загонім людей к щастію” ярили на брамі катівні на Соловках.

Розв’язка цього “щастя” почнеться не відразу, але машину одурманення запущено, свідомість мас ввіймано, любов народу до вождя розсіяно на велетенських просторах, як сім’я живучих бур’янів.

Гітлер пішов дещо іншим шляхом — він впорснув у “голубу кров” арійців ще й теорію свого земляка Ф. Ніцше про поділ людства на панів і рабів. І серед “панів” опинилася вся німецька нація, якій дано право осідлати планету. І на це купився німецький загаль і використав як право катувати й експериментувати в катівнях гестапо на людях інших національностей.

У сценарії ввійманої свідомості мільйонів має бути неодмінно пункт “жертвості” маніпулятора, великого опікуна народу, якому він буде служити до свого останнього подиху. Якщо ж претендент на чоловічого буде виходити до народу і “різати” правду, що він не обіцяє манни небесної, швидкого покращання життя, що і йому, народові, треба піднатужитися, не лінуватися та працювати, не красти, не загиджувати навколишній простір, не робити усякя негідні вчинки, а він не Бог і не маг — то такий претендент приречений на поразку. Навіть якщо він чесний і порядний, професійний, мобільний і, врешті, жертвний і любить цей народ. Його вибере притомна частина людю, а та частина, яка заковтує солодку брехню, його відторгне, а обере схожого на себе, того, що висипав йому на макоцвітну голову сім мішків гречаної вовни.

На наших очах ця казка складалася, озвучувалася і відбувалася. Нині ми почина-

ємо “акт любовного насильства”, коли спритні, недурні і водночас підступні маніпулятори запустили у підсвідомість мільйонів ту інформацію і той сценарій, який із величезним загальом нашого людю й зробив саме те, що їм і було потрібно. Але все працювало довго і мовби непомітно. “Гуляло” саме собою, як кіт. Чи багато з нас розгадали той ребус, ті розставлені сіті й обробку свідомості нашого невибагливого людю, коли Соборною котився вечорами на вело і заїздив у кожную оселю усміхнений, у “доску свій”, простий чоловічок. Він жив у зомбоящику, як домовичок. Чесний і безкорисливий, нетерпеливий до несправедливості. А хто ж цього не любить?! Він піднявся з низів простої вчительської професії, а хто ж таке не полюбить? Він ненавидить корупціонерів і злодіїв. А хто ж їх любить? Він відгонить від себе охоронців, як нечисту силу, і ходить вулицями, як простий смертний. І водночас мало не на всіх провідних телеканалах його харизматичний усміхнений фейс, на якому й натяку від хама чи, крий Боже, диктатора-узурпатора. Втомлене сумними новинами з війни й непомірними тарифами суспільство цей “домовичок” потішає позитивом, здоровим сміхом, гумором. Він не гребує спустити штани й “пограти” на роялі в оригінальний спосіб — без рук. Мовляв, дорогий народе, я ще той слуга! Для тебе навіть свій діггородний орган не

Вона, і Україна зокрема, стали враз нерозривні, як древня Венера Мілоська, — без злодіїв, без корупціонерів, із судами чистими, як ложе монахинь, був лише “ганьба і гріх” українського людю Порох.

І ось ці дві течії, потоки гарячого й холодного повітря зустрілися на середохресній дорозі народного вибору. А коли поллярні течії зустрічаються... І ось у ці дні починаємо наслідок цього “явища”. Вже багато зруйновано і ще вимальовується руїна. І рояль відплив у кущі, і велосипед викинули на смітник, і “слуги”, як покірні ягнята, збилися до купи, і їм пальчиком деспотичні начальнички — ну-ну-ну. За кожне порушення віником під дупу і геть з ВР. А хто захоче втрачати таку кошерну роботу? Вказівного пальця потрудив — кошерну зарплату заробив. Ще мовби й у конвертах їм дають, бо ж такі “слуги”, зі старту “батрачать”. У законах більшість розбирається точнісінько так, як пес Бровко в капусті, але хазяїн сказав стерегти, то й стереже. Щоправда, із цього впокореного загалу вириваються такі ж ті одіозні постаті, що навіть у залі ВР, не покладаючи рук (чи ба покладаючи), перейшли в “режим ручного управління”, надання собі секс-послуг і пошуків представниць вічної професії.

За 28 років нашої незалежності у кожному скликанні ВР такі ж є ті, що дарують народові втіху, що потішають його та-

пожалію. Я хоч і не Казанова, той служив лише прекрасній половині людства, а я всім без винятку — старим і малим, всім статям, бо я слуга народу, і мені для нього нічого не шкода. Я можу викликати на прою навіть самого Хутін Пуя, і я його викликаю, і можу довести, що я теж Зе Пуй.

І це такі зламало народ всенародною любов’ю і сміхом до гикавки. До повного омертвіння критичної маси в мозку. Така реальність і така щербата правда нашого життя. І роль “старійшин-мудреців” у наші дні відіграє телевізія та інтернет. Це ті просвітители й маніпулятори, які формують свідомість суспільства. У голови закидається все — від інформації, де можна купити прищепки чи сушарку для білизни, до переконливих і цілком аргументованих текстів, кого треба обирати на державні найвищі посади, а кого — боронь Боже. Від небажаних у тих агітках не залишається живого місця. Віра і симпатія до “месії” зашкалювали і засліпили мільйони, і вони густими рядами пішли на виборчі дільниці. Це мало такі “метастази”, що кожен, хто лиш потрапив в ауру “слуги”, автоматично був приречений на успіх і відбір до “зеленої команди”. Це мало ознаки стихійного лиха, мору, що повалив мільйони.

А паралельно в “незаангажованих” телеканалах та бліндажах інтернетівського фронту, у рубриці “гроші”, “секретні матеріали” та ін. пливла чорна ріка, такий собі інформаційний стік, у якому полоскали кілька місяців поспіль конкурента. Усі сабаки, що здохли ще сто років тому, були повішені на Пороха, “ганьбу” планети.

кими гостросюжетними новелами, мелодрамами, сюрреалізмом і одіозними типажам. Казка! Народна творчість. Можна її читати по-китайськи — з кінця до початку, все одно розв’язка й кульмінація зовсім не смішні. До кульмінації вже наближаємося, про розв’язку говорити не хочеться. Сенсорні особистості віщують неспішні. Дуже неспішні.

Ось така нова сила — людська свідомість, коли у неї є право вибору і виборів. І це явний гандж демократії, і це та сумна правда, за яку осудили Ф. Ніцше і за яку нас покарано. І ще точніше про це сказала Л. Костенко: “...Раби рабів ще гірше ніж раби. /Грядущий хам вже навіть не гряде, /Уже він сам в грядуще нас веде”. Ще не почався наш плач “на ріках Вавилонських”, ми ще в дорозі...

І куди ж веде? Судячи з риторики головного “слуги”, туди, де немає НАТО, євроінтеграції, де війна, розпочата Росією, отаке собі “стихийне лихо”, викликане “природними катаклізмами” як землетрус чи цунамі. Що заради зустрічі з Путіним готовий зруйнувати лінію оборони і відступити вглиб своєї землі. Що мрія потиснути криваву руку кату — із серії отих хлопчачих забавок зробити селфі на електропоїзді під напругою в кілька тисяч вольт. Чи він злізе з того “електропоїзда”? 25 процентів (чи вже значно і більше) українців переймаються лише одним — щоб не сталося великого замикання і “велика мрія” не принесла велику пожежу, на зграйці якої Путін також скаже, що його мрія таки збулася.

За ці кілька місяців сплило так багато негідництва і потворства, так багато “нових облич” мають демонічні риси і відверто ворожі, що годі їх виокремити з цього казана з киплячою смолою.

Маніпулювання народною свідомістю триває. Бажання втримати в руках і горобця, і синицю не зникло. Ми бачили передвиборні баталії двох претендентів на президентство навесні 2019-го. Бачили, що лагідний м’який молодший став нараз різким, хамуватим і нешанобливим до ще чинного Президента і до чиновників зокрема. Мовби враз його підмінили. Дозвіл на таке хамелеонство дав виборець. І проведена робота по захопленню влади і спровадженню всіх інституцій і заміна їх своїми людями промовляє, що типаж отой на стадіоні таки ж більш реальний, ніж той велосипедно-квартирний.

І ось цей сценічний неначе спохопився і сказав сам до себе: що ж я роблю! Я ж так довго завойовував людські серця своєю теплою посмішкою, щирим сміхом, я кожному поклявся бути слугою і що кожен із них буде президент — і от за ці кілька місяців почав втрачати завойоване. Мене побачили різким диктатором, я узурпував владу. Я став на шлях капітуляції і збурував хвилі народного гніву і спротиву. Словом, я втрачаю імідж і чар Голобородька. Треба виправляти ситуацію. Скільки можна ховатися від людей!

І ось знову успішний ривок. Він сидить перед журналістами, колишній, спокійний, щирий, балакучий, справді неначе зійшов зі сцени Національного палацу “Україна”, їсть із журналістами і веде невимушену балачку. Сидить цілих 14 годин, і за цю витривалість найвитривалішого місця одержує нагороду Гіннеса. І це все гасить ті колочі й гнівні запитання, з якими багато хто з журналістів прийшов на цей брифінг, але так і не зміг їх виголосити у тій тональності, з якою гадав це зробити. Знову цей чар “слуги” і покровителя. Милого “пацана”, щирого, сповідального, дбайливого і такого, якому болять війна, болять поранені і вбиті. Він справді щиро хоче відвести це своєю рукою і, може, не лише тому, що обіцяв своїм виборцям, а й тому, що він людина добра і, напевно, милосердна.

І все це було й лягало в контекст затяжної зустрічі і в контакт людський. Єдине, чого там не було, — там був відсутній Президент! І на позір, і за схемою поведінки. Так, там був хороший хлопець, свій “пацан”, але не було Президента. І це ще більше засмутило Україну. Не було того, що дишає країною, знає її на клітинному рівні, з її формулою крові і зі всіма діагнозами і знає, як її від них зцілити. Але про багато яких він навіть не здогадується і каже “я цього не знаю”, на багато просто запліскуює очі і множить свої помилки і немудрі рішення. Про НАТО і євроінтеграцію балачки не було — ці теми віддають “середньовічним” холодом совкізму. Він навіть не хоче усвідомлювати того, що знає просвітлений загаль і кричить про це де може: що відведення війська з української землі далі від українсько-російського кордону і те, що 30 населених пунктів відчуватимуть свою захищеність — не помилкове рішення, а злочин. Проукраїнські налаштовані люди тих сіл і містечок, де майорять нині українські прапори, бояться розправи бойовиків і благають не залишати їх напризволяще. Бо туди, як дідько в лиху душу, вскочить ліхисий за дідька москаль. І слово “руського офіцера” під Іловайськом ще й досі волає до небес своїм цинізмом і пекельною жорстокістю, безчестям і злом. Що в цьому переконує нас і Грузія, і ті країни, де висіялися “честь і совість” російських офіцерів і генералів і самого діявола на ім’я Путін.

І цей чи то наїв, чи то недовомленість, а може, й домовленість, такі ж віддають зрадою України і відступом. Ці кілометри, які мусять залишити українські вояки, густо політі українською кров’ю і на них блукає українська доля, виплакуючи й вистогнуючи їхні імена. А ще треба залишити зведені укріплення й бліндажі в передзмі” і відступити у степ, бо так диктує ворог. І зовсім дико й моторошно звучать запевнення, що

в разі чого, коли проросійські війська захоплять ті території, які залишили українські військові, то вони зможуть швидко туди повернутися. У цьому маразматичному тексті відсутня фраза про те, що москалі й бойовики будуть стояти без зброї і привітно махати їм руками. І коли вони це захоплять, то пояснень не буде. У війни відсутні слова “честь”, “совість”, “порядність”, а в такого варвара, як москаль, вони просто ніколи й не ночували. У них вони носять зовсім інше поняття, і всі вони об’єднані єдиним кодом “крепіть отечество”, бо війни для них цілком природний стан, бо Росія — це суцільна війна, і вона вже століття, ще від її найперших ханів-золотоординців, носить назву “війна”.

Добрими намірами викладена дорога до пекла. Точніше про це не скажеш. Нова влада не дає суспільству розслабитися і перегонить його то з тилу на передову, то навпаки. І воно мусить весь час поглинати невігластво, непрофесійність — і що не крок, то скандали і крах моральних норм. Ми, мовляв, учимось керувати державою, а що з учня візьмеш! Курсу дипломатії і “слово не горобець” ми ще не проходили. Тому, що хочемо, про те й торчимо. Он і генпрокурор полякав пенсіонерів, що, мовляв, якщо українці так протестують проти “формули” отого мудрагела Штайнмаєра, якщо ви руйнуєте велику мрію самого Зеленського, перед яким “стала на коліна сама епоха”, а він обіцяв провести операцію “бліц-кріг капут”, то доведеться забрати частину пенсій, зарплат.

Роблю висновок, що у команді “слуг” є високооплачувана група “мудреців”-порадників, як це було в древніх народів, як у нас були волхви, які скеровували всім державним устроєм. Підозрюю, що “волхви” 95 кварталу таки добралися на Банкову і скеровують державними рішеннями і дають поради та пишуть тексти виступів, щоб було і смішно, і страшно “страшно розумно”. І Хутін Пуй має розвагу. Він же не старий котярка, а лев, у його жилах течуть тисячі людських смертей, от він і закидає в голови котенят то одну, то іншу приманку і спостерігає — ковтнуть чи подавляться. Та давно вже подавилися б, коли б на сторожі цих квартально-кавеєнівських рішень не стояли розумні, патріотичні й професійні українці і не влаштовували їм циркулярний душ.

Випробування народу стало в нас хронічним явищем. Бог випробовує нас. Чи всі капкани ми побачимо і не вліземо в них, чи вистачить сил відвернути загрозу, чи маргінальна влада на чолі зі своїм очільником далеко зайде у своїх маргінальних рішеннях, прогнозованих і не прогнозованих, чи операція “Труба” котиється й далі, чи впаде у яму. Он терзають чи не найкращий телеканал “Прямий”, бо він поставив перед “слугами” велике свічадо і у ньому видно всі їхні “подвиги”, всю їхню “славу”, і навіть дають прогнози на їхнє недалеке майбутнє. І надто багато темних плям, тіней, привидів, падінь у тому задзеркаллі...

Ей, владо! То з ким же ти?! І чий ви слуги? Ви з Путіним, Януковичем, Коломойським, чи з Україною?! Бо поки що не з нею! Он справи повідкривали на найбільших патріотів і формулювання — “захоплення влади”. Виходить, що Майдан Гідності, — це всього лиш захоплення влади, а те, що “двічі несудимий проф-фесор” вкрав разом із своєю бандою все, що міг украсти, перетворив пенсії, зарплати у золоті батони, безумні розкоші, парки над дорогих машин — це все правильно, а ті, що постали проти цього бандинства-бісівства — узурпування влади. І от при цій владі вони сповзаються і погрожують все відновити і вчинити розправу. І вже розпочали. Всім скеровує “директор України”, завгосп, суддя і прокуратор, “Понтій Пилаг” Портнов. І “слуги” вдають сліпих, німих, вони його не “бачать”, “не чують” і дозволяють робити все, що йому заманеться. А чого? Бо ця влада дочірня “попередників”. І у них один і той таки ж виборець.

Події в Україні розгортаються стрімко й карколомно. Наша Клію пише вже не

розділи сучасної історії, а детективні сюжети, казку про те, що добро неодмінно переможе зло, бо зло недовговічне, а Правда завжди перемагає, бо вона від Бога. І хоч у Феміди й зав’язані очі, але вона видюща і справедлива. А зодчі кремлівського пекла звично розставляють пастки, капкани, копають вовчі ями і підпишають до них зарозумілого неофіта з його “епохальною місією” на плечі — зупинити війну, принести мир, ошасливити свій електротат і ногою відчинити двері у ще більшу славу, а мо’ й безсмертя. У цій ході стільки спотикань, падінь і немудрості, що здається, на нас із неба дивляться усі князі й гетьмани і всі наші світочі.

Не встигли українці кліпнути очима, як учорашній клоун оголосив: “L’Etat c’est moi” — “Держава — це я”! Її обриси смурні й відразливі. Тривожні й лиховісні. Щодень Україна спускається зі свого пагорба в пониззя і почасти нагадує блукаюче тіло у водах стихії. Чи були ті води колись каламутніші, знає лише вона.

І ось каламуть добирається до її осердя, до того, чим вона вивисувалася у всі лихоліття і що, може, й не дозволяє їй зійти в небуття. Це народне Мистецтво! Золота перлина її духу і душі — народний хор імені Г. Верьовки. Виявляється, не одному Іуді перепала “слава” тридцяти срібняків. За подібну ціну було обмінано славу на ганьбу славетного хору. Втішає, що не всього, а лише частина вимазалася в багні. Дух маргіналізації добрався і туди. В анекдотів про заздрісного хохла, який радіє, коли в сусіда хата горить, виявляється, немає символіки, а лише конкретика. 95 квартал вже не на вершині своєї примітивної піраміди, убогого злого гумору, а поволі скочується в небуття. Але вони ще про це не знають, бо бачать лише розтягнуті в реготах роти охлосу, який слухає це жахіття, багатозначно переморгується і підспівує “горіла хата, горіла, в Лондоні жінка плакала”. Маргінали у залі Національного палацу “Україна” прилучилися до того, що мало б бути освистане з вигуками “ганьба”. Вони ж не можуть бачити ні гнівних Божих очей і караючих ангелів, ні поглядів з потойбіччя розстріляних кобзарів і тих корифеїв української сцени, якими квітнула і ще квітне Україна. На їхніх очах полуда кавеєнівського примітиву, квартальних кривляк, дикого несмаку і сірої зони інтелектуальної убогості. Колись це все впаде, коли гнів небесний і земний зіллється воедино, коли прийде інший день інших людей, і небесні світила принесуть світло. І тоді з глибин нашого хортицького і князівського духу здійметься меч вогняний, щоб випалити це зло, що зухвало й нахабно крокує Україною, і оту бородату горилу, що бризкає на нас хамством, жовчно і матюочням таки відправлять у тропічні нетрі, де на неї вже чекають леви, тигри і гієни...

То на що ж розраховував у своєму проєкті ручного президента олігарх Коломойський? На український охлос, на ту частину українського суспільства, про яку ще багато десятиліть тому сказав неприємну правду Ф. Ніцше — про поділ людства на рабів і панів духу, але людство за це його осудило. А він, по суті, сказав те, що повелів Мойсею робити з рабами Бог. І тим, що на момент виходу з неволі виповнилося 20 літ, не дозволив здобути право жити на землі Обітованій. І Святе Письмо про цей поділ також говорить — про тих, що здобудуть право на життя вічне, і тих, кого відторгне Бог.

А поки що пожива тим, хто радів, “що горіла хата, горіла”, ще буде, бо як сказала соратниця і “звезда” 95 кварталу, “Вовчик усе читає”. Фу! Гора — з плечей. Слава Богу, хоч щось читає, рейтинг не впаде і виборець обречеться!

За логікою спусків і підйомів — попереду граде піднесення і “Зе геть”. Дурман поволі минає, посмішка Авгура, яка вислірилася із зомбоящика і засліпила мільйони, перетворюється в гримасу. І дедалі чіткіше вимальовуються авгури-шахраї, які граючи своїми оскалами, переморгуєчись, штовхали й штовхають неофіта, що замахнувся на не свою ношу, у розставлені ними капкани. І чітко вимальовується на

їхньому тлі імперський оскал. І нехай би ліз у них, летів зі швидкістю, з якою приймалися на його користь державні рішення, але він тягне туди Україну. І все повторюється, як і сто років тому: “апостоли черні”, вовчі ями і капкани. Люди московські, але співчуваючі, опозиційні, запевняють, що Київ кишить тими мракобісами, які можуть організувати той майдан, який саме й потрібний головному кремлівському дракону, щоб ввести свої війська на допомогу всенародно обраному. Він готовий знову увійти в ту ріку, в яку був увійшов 2014-го, але лише забрів по коліна. Тобто, капканів більш ніж можна уявити. Але є та частина суспільства, яка нині і просвітитель, і зодягає гамівну сорочку, коли у влади черговий напад чи “критичні дні”. Та частина соціуму, що обирала “тарифи” і “кінець бідності”, сподіваючись, що все вирішиться автоматично, сидить по кушах і мовчить. Батькувати їх свідомі вже втомилися, цитувати Шевченка “якби ви вчилися так, як треба” також не варт — вони цього не проходили в школі. Є ще третя частина народу, яка категорично не хоче жити серед рагульованого натовпу. Ось і знову потяглися людські ключі у світі — Польщу, Америку. Їде молодь на навчання, їде інтелігенція, не бачачи кінця бідності інтелектуальної.

Маргінали у наші дні правлять бал. Вони керують державою, мистецтвом, безгolosі вчать талановитих, як треба співати. Вони штампують вульгарні бездарні тексти під кодовою назвою “літера тура” і почуватися класиками. Відсвяткували свої поважні ювілеї Д. Павличко, П. Мовчан, А. Паламаренко, Ю. Щербак — і “нові обличчя” навіть носом у їхній бік не повели. Подібне сталося, може, й вперше за останні сто літ. Хіба вони знають, що таке пошанування, поцінування і скільки своєї живої крові й живодайної сили влили ці талановиті патріоти у те, щоб Україна збулася.

Про ці скитання української держави перших десятиліть незалежності колись історики, політологи, літератори і може, навіть психологи та психіатри скажуть своє слово. Як Україна довго, тяжко й трагічно відвойовувала своє європейське місце під сонцем. І скільки було в неї ворогів — поза її межами і тих, що виплодилися вигодувані її дарами. Відвертих ворогів і недругів, дурнів і недолугих керманичів, тих, що переплутали державний олімп із “подвигами” бандитів у підворотнях, і тих, що загралися на сцені і вскочили з розгону в державні крісла. Про всіх повідають, бо це все ті щаблі, якими вона вибиралася з імперської вовчої ями. І в неї нині є одне спасіння: патріотична свідомість та армія. Можливий її прихід до влади. Не відступ, не відведення військ на свої землі ближче до Києва, а тверда позиція і сила. Бо повірити російським опричникам і донбаським бандитам — не просто наїв, а злочин. Ми вже бачили “честь руского офіцера, що все ваші солдати вийдуть цели і невредіми”. І за цю “честь” падали наші хлопці у рясні покоси...

Нинішня влада своїми непатріотичними рішеннями і байдужістю чи й змовою з ворогами ризикує згорнути на свої голови Льовайськ. І честь й патріотизм та гнів українських офіцерів та генералів, а ще розгніваного народу, отого, в якого всі вдома. І не варт вивіряти глибину цього гніву.

Тож за логікою спусків і підйомів, які спостерігаються в українській історії, наступна влада має бути професійна, інтелектуальна, помірковано патріотична і не виключено, багатонаціональна. Епоха маргіналів скінчиться. 95 квартал, який пустив нині свої метастази в українське буття, разом із своїм натхненником піде в небуття, може, й деякі телеканали завершать свою ганебну місію. І, може, стане протверезіння суспільства, але після багатьох катаклізмів і потрясінь. Але до цього треба дожити і не втратити Україну, пережити селфі з царем всія Русі, пережити всі маргінальні мрії, усі посмішки Авгурів і вижити, вистояти, бо грає епоха Володія, яка провіщає дух свободи. Отже, це наша, українська, епоха!

Місцями козацької слави

Ольга МАНЮК, заступниця голови Ради Об’єднання Галицького району м. Львова ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Просвітяни Галицького районного Товариства м. Львова відвідали історико-краєзнавчий музей “Зборівська битва”, в якому нещодавно відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція “Історія козацтва та його роль в українському державотворенні”, присвячена 370-й річниці Зборівської битви між козацьким військом на чолі з гетьманом Богданом Хмельницьким і польським військом під командуванням польського короля Яна II Казимира та підписанню Зборівського мирного договору. Цей договір вперше за 300 років відновив українську державу — Гетьманщину, що мала чітко виражений республіканський характер, а Річ Посполита була змушена юридично визнати автономію козацької держави, котра стала суб’єктом міжнародного права.

Сучасне містечко Зборів (на місці давнього поселення Верхостав від 1166 року) розташоване на березі річки Стрипи. Мальовниче, зелене, з добрими і привітними людьми. Своєрідною візитівкою і гордістю міста є історико-краєзнавчий музей “Зборівська битва”, який нині очолює Богдан Макогін, справжній подвижник музейної справи. Біля меморіальної таблиці на фасаді будинку п. Богдан розповів просвітянам про організатора і засновника музею, першого його директора Григорія Барана (Радощівського).

Ознайомлення з музеєм почалося в залах другого поверху на тлі величній діарми історичної битви роботи заслуженого художника України Степана Нечая, уродженця Зборова. Директор розповів про перебіг Зборівської битви, про героїзм і відвагу козаків-лицарів, талант і передбачливість гетьмана Богдана Хмельницького, підступність ворогів і зраду союзників. На першому поверсі розміщено експонати, що висвітлюють славні сторінки з історії боротьби Січового Стрілецького за українську державу та їхніх послідовників — вояків ОУН-УПА, їхню підпільну діяльність проти окупаційних режимів. Просвітяни побували на березі р. Стрипи на території, звідки видно було т. зв. Білий берег річки і де, ймовірно, відбулося підписання Зборівського договору. Зараз тут красується церква Різдва Пресвятої Богородиці.

Оскільки наша поїздка відбувалася в день народження Голови Української Центральної Ради, Президента УНР, автора 10-томної “Історії України-Руси” Михайла Грушевського (29.09.2019 р.), ми відвідали і село Підгайчики, що недалеко від Зборова. Тут у родині отця Сильвестра та Кароліни Вояковських народилася майбутня дружина Михайла Грушевського — Марія Вояковська. Біля церкви св. Миколая, парохом якої з 1852-го до 1870 років був отець Сильвестр, просвітян зустріла громада парафіян храму разом з настоятелем отцем Василієм. Під час поминальної панахиди просвітяни помолилися на могилі о. Сильвестра разом з парафіянами, а о. Василій поділився спогадами про перебування родини Вояковських у Підгайчиках. Просвітянка Ольга Манюк, науковий співробітник музею М. Грушевського у Львові у 2000—2015 рр., розповіла присутнім про знайомство і одруження Михайла Грушевського з Марією Вояковською, про 20-літній щасливий період їхнього подружнього життя, про наукову діяльність професора Львівського університету і голови НТШ та про трагічну долю родини Грушевських. Просвітяни оглянули в церкві св. Миколая церковні реліквії з часу служіння о. Сильвестра Вояковського: чашу, вінчальні корони, Євангеліє, Богословську книгу та ікони, широко подякували о. Василю і парафіянам за гостинну зустріч, за те, що зберігають пам’ять про о. Сильвестра, бережуть церковні реліквії.

Євгеній Захарчук: «Шашкевич — національна гордість»

— *Пане Євгенію, то якою є праця науковців (і не тільки) щодо вшанування видатної постаті української нації, пропаганди діяльності невідомого культурного діяча Маркіяна Шашкевича у подальшому?*

— У 2021 році ми відзначатимемо 210-ліття уродин нашого рідного Маркіяна Шашкевича. Але спочатку — трохи з історії. У жовтні 1962 року з ініціативи канадського осередку Української вільної академії наук у Вінніпезі (Канада) створено Інститут-заповідник Маркіяна Шашкевича. Від 1972 року Інститут діяв як філія Українського католицького університету в Римі.

Співробітники Інституту влаштовували наукові сесії, виставки, презентації, концерти, маніфестації з нагоди ювілеїв Шашкевича, утримували багатий архів і спеціалізовану бібліотеку з шашкевичезнавства, опікувалися пам'ятником М. Шашкевичу та парком його імені у Вінніпезі. І все це в умовах переслідувань,

6 листопада 1811 року в селі Підлисся, в Галичині, в сім'ї священника народився Маркіян Шашкевич — західноукраїнський (галицький) пророк (“Будитель”), прозаїк, поет-зачинатель української літератури в Галичині, священник УГКЦ, релігійний та культурно-громадський діяч.

6 листопада у Львові відбулися урочистості з нагоди 208-ї річниці від дня його народження. У заході взяли участь представники влади, громадськості, студенти ЛНУ імені Івана Франка, учні Львівської середньої школи № 34 імені Маркіяна Шашкевича.

Присутні вшанували пам'ять видатного сина українського народу, поклавши квіти біля пам'ятника Маркіяну Шашкевичу на вулиці Коперника.

5 листопада з ініціативи керівництва Львівської національної галереї мистецтв імені Б. Г. Возницького та Західного наукового центру (ЗНЦ) НАН України і МОН України відбулися Шашкевичівські наукові читання в Музеї-заповіднику “Русалка Дністровая” та в Палаці Лозинського Львівської національної галереї мистецтв імені Б. Возницького.

Про те, як українська громадськість поширюватиме ідеї видатного українця, передусім — серед молоді, розмовляємо з науковим співробітником ЗНЦ НАН України і МОН України Євгенієм Захарчуком.

браку коштів й існування інституцій винятково на пожертви діаспори. Учені й громадські діячі прагнули гідно відповідати на кривотлумачення творчої спадщини Маркіяна Шашкевича в радянському середовищі.

Інститут видавав періодичний орган “Шашкевичіана”, “Бібліотеку Шашкевичіани”, мистецькі образи М. Шашкевича, зокрема портрет пензля Р. Ковалю (1983), перевидав альманах “Русалка Дністровая” (1987), опублікував бібліографічний покажчик “Маркіян Шашкевич” (1989) та “Збірник музичних творів на слова Маркіяна Шашкевича” (1992) та ін. Відповідно до ухвали кураторії від 27.08.1999 р., Інститут 2007-го завершив свою діяльність, а його архів і видання передано до Музею Консисторії УГКЦ у Вінніпезі.

— *А що діялось у шашкевичезнавстві в Україні, яка перебувала в імперському СРСР?*

— З кінця 1980-х — початку 1990-х років усі напрями дослідження традиції шашкевичезнавства Інституту-заповідника Маркіяна Шашкевича у Вінніпезі перебирає й, після здобуття країною

Незалежності, гідно продовжує на основі нових джерел Шашкевичівська комісія теперішнього Інституту українознавства ім. Івана Крип'якевича НАН України (Феодосій Стеблій, Михайло Шалата, Микола Ільницький, Микола Горинь, Петро Шкраб'юк, Богдан Якимович, ін.) та митці й дослідники Шашкевича (Роман Лубківський, Роман Горак, ін.).

— *Визначте головне надбання Шашкевичівської комісії нині і в подальшому?*

— Головне надбання комісії — у дослідженнях та подальших оприлюдненнях матеріалів перед українським суспільством розкрито творчий ужиток Маркіяна Шашкевича — громадянина-патріота, священника, Будителя українства в Галичині.

— *Мабуть, читачі хотіли б дізнатися про нинішній стан у цій галузі.*

— Досліджено й подано суспільству важливі у творчості та світогляді М. Шашкевича спрямування, а саме: фольклорно-етнографічне, лінгвістичне та духовно-релігійне, що формувалося у період загостреної національної самоідентифікації того

часу, в різних суспільних і культурних середовищах тощо.

Звичайно, наші борги як соціуму перед Маркіяном Шашкевичем і його особливим часом, котрий на буйних вітрах культурно-національного нерозуміння закладав підмурівки та вивершування стіни ще хиткої кузні нового галицького українського слова, потребують від нас, сучасників, певних адекватних дій. Це збереження і подальший розвиток здобутків вчення Маркіяна Шашкевича. А також — подати сучасний і суголосний нинішній українській молоді образ її Великого Будителя.

— *Є й прівід...*

— Звичайно — 210-ліття від дня уродин Шашкевича 2021 року. До цієї важливої події є можливість активізувати громадськість, вчених та освітян, митців, владні органи щодо усвідомлення Маркіяна Шашкевича як явища.

Тож я тепер тезово й викладу їх — ті основні науково-організаційні заходи, які пропонуватиме здійснити Західний науковий центр НАНУ і МОНУ у співпраці з партнерськими установами (зокрема — дослідницькими, мистецькими та освітніми) та за-

цікавленими сторонами (органами влади і самоврядування, громадськістю) до цієї дати.

Отже, проекти і пропозиції: Ініціювання розроблення та реалізації проекту щодо ревіталізації пам'ятного знаку та простору на горі Білій у Підлиссі;

ініціювання проведення в Галичині 2021 р. “Року Маркіяна Шашкевича”;

сприяння реалізації проектів щодо опрацювання “Енциклопедії Русалки Дністрової” (Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України) та факсимільного видання “Русалка Дністрова” з коментарями (Львівська національна галерея мистецтв ім. Б. Возницького);

сприяння та наукове забезпечення осучаснення експозицій музеїв, садиб, місць, пов'язаних з М. Шашкевичем;

ініціювання та сприяння розробці проекту “Місця Маркіяна Шашкевича у вебпросторі”.

— *Це робоча назва?*

— Так. І — останнє: реалізація проекту щодо дослідження та оцифрування матеріалів архіву Інституту-заповідника Маркіяна Шашкевича у Вінніпезі (Канада).

Головна мета здійснення зазначеного комплексу заходів чи реалізації проектів — намагання сформувати та удосконалити в української молоді, переважно — через інформативний простір, такий наратив:

Шашкевич — світська людина і душпастир,

Шашкевич — інтелектуал та європеець,

Шашкевич — як національна гордість, як мораль і самоідентифікація.

Спілкувався **Богдан ЗАПІЗНЯК**, член НСПУ і НСЖУ

Анна МУКАН
Фото Валерія ПОПОВА

Захід відкрив директор Інституту філології професор Григорій Семенюк. Він окреслив основні віхи творчого та громадсько-політичного шляху письменника. “Якщо найбільшим надбанням Дмитра Павличка є його книжки, то найважливішою подією в житті він вважає установчий з'їзд Народного Руху і проголошення незалежності України. Його діяльність — це боротьба за мову, націю, Українську державу”, — сказав Григорій Семенюк. І згадав, що вагоме місце в становленні Дмитра Павличка належить Тарасу Шевченку. “Заповіт” Кобзаря ювіляр однаково палко декламував на шкільній лаві й з трибуни під час Революції Гідності та Євромайдану.

Від імені ректора Київського університету імені Тараса Шевченка Дмитра Павличка привітав проректор, професор Петро Бех. Він наголосив, що святкування ювілеїв українських класиків — це вияв пошани до їхнього творчого спадку.

“Сьогодні ми вшановуємо героя нації, апостола української історії, який поклав слово в фундамент нашої держави — Акт проголошення незалежності України, — сказав Юрій Щербак, голова Комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка. Пан Юрій зазначив, що “не довгий вік, а висота ідей, сила правди, потужність таланту і нестримна енергія руху визначають людину. А довгий вік у поєднанні з високою, від Бога, активністю творять дивовижне явище, яким є Павличко”. Колега по перу й ширій друг Дмитра Васильовича поставив ювіляра в один ряд з Вінстоном Черчиллем, Іва-

Бути собою

В Інституті філології КНУ імені Тараса Шевченка відбувся круглий стіл з нагоди 90-річчя Дмитра Павличка. Захід організували професори Оксана Сліпушко та Надія Гаєвська за підтримки ректора Київського університету та директора Інституту філології. Вшанувати видатного українського поета, перекладача, державного і громадського діяча, вірного сина України прийшло понад 200 студентів і викладачів. А також — письменники, громадські та культурні діячі, науковці, учні столичних коледжів і шкіл.

ном Павлом II, Андре Мальро, Сен-Жон Персом — геніями, які отримали світове визнання. “Павличка ніхто не кликав у політику. Він сам увірвався в неї як кульова блискавка, створивши з нуля українську дипломатію”, — сказав Юрій Щербак. Він познайомився з Дмитром Васильовичем більше шістдесяти років тому. Обидва були свідками окупації Чехословаччини Радянським Союзом, разом мандрували Польщею, будували українську зовнішню політику, не підпорядковану московським інтересам, були учасниками трьох революцій в Україні.

“1964 року Дмитро Павличко прийшов у цей корпус на факультет журналістики і викликав фурор серед студентської молоді: таким було сприйняття його неймовірної поезії з шаленою енергією. Павличко яскраво присутній у всьому, за що береться”, — згадав письменник, літературознавець, громадський діяч Михайло Слабошпицький. Він наголосив, що “історія життя Дмитра Павличка — це документ епохи Радянської України”.

Про враження від знайомства з Дмитром Павличком розповів

письменник, голова ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Павло Мовчан. “Той, хто бачився з Павличком, залишається назавжди опроміненим ним”, — сказав пан Павло і додав, що ювіляр давно заслуговує на Нобелівську премію. Однак його геніальна творчість недостатньо перекладена — й це велика ганьба для України. Павла Мовчана вражає “неймовірна відповідальність письменника”: “Поет знає мову Весівіту і не втрачає постійний контакт з Богом. Поезія Павличка — це постійна вібрація нації, чутлива до всього”. Дмитру Васильовичу немає потреби збуджувати різними методами своє тіло й свідомість для творчості, адже його душа — це постійна мембрана. Його поезія шира та надзвичайно відверта.

Голова Національної спілки письменників України Михайло Сидоржевський також привітав ювіляра й наголосив, що ми досі не усвідомлюємо вагомого значення присутності Дмитра Павличка в громадсько-політичному й культурному житті України. “Ріка забуття забирає багато політиків, але в пам'яті історії залишаються будителі духу, світочі, лідери національної еліти. Дмит-

ро Павличко — один із них”, — зауважив пан Михайло.

Про світоглядну й творчу спорідненість двох сподвижників української культури — Дмитра Павличка та Івана Франка — розмірковував директор Інституту літератури НАН України академік Микола Жулинський. Він назвав дві константи в творчості й громадській діяльності Франка й Павличка — це нація та мова. “Місією Франка було творити з нації культурну систему. Весь творчий процес Дмитра Павличка — його поезія, переклади, літературознавчі розвідки — все це також спрямоване на те, щоб формувати націю в культурний організм”, — сказав пан Микола.

Нетитулованим академіком назвав Дмитра Павличка членкор НАН України, професор Ростислав Радішевський. Він підготував доповідь “Дмитро Павличко — полоніст”. Професор визнав ювіляра справжнім амбасадором по духу, а не лише за офіційним званням. Дмитро Павличко добився встановлення пам'ятника Тарасу Шевченку у Варшаві й Юліушу Словацькому в Києві. А ще видатний письменник був

причетний до відкриття в Кременці єдиного у світі літературно-меморіального музею польського поета. До речі, його завідувач Тамара Сеніна також прийшла вшанувати українського митця. Крім спогадів про робочі зустрічі з ювіляром вона привезла подарунки — картину з виглядом Кременця й книжку з перекладами творів Юліуша Словацького.

Дмитро Чистяк, доцент Київського університету, продекламував вірш ювіляра “Долиною туман тече...” у власному перекладі французькою. Він також презентував видання цією мовою віршів Дмитра Павличка, яке вийшло за підтримки Станіслава Довгого. “Ваша творчість буде ширитися у франкомовних світах”, — запевнив пан Дмитро.

Останнє слово взяв Дмитро Павличко. Він подякував організаторам і гостям круглого столу за теплу зустріч і дружні виступи. Поет зізнався, що досі пише вірші й один з останніх присвятив керівнику руху за незалежність Індії, основоположнику філософії ненасилля Махатмі Ганді. Другого вересня світ відзначив 150 років від дня народження індійського політичного діяча. Дмитро Павличко в поезії веде духовний діалог зі східним мислителем, закликає його зупинити потоки крові на сучасній Україні. Ювіляру імпонує ідея Ганді про єдність народу в боротьбі з ворогом: “Якщо ми будемо почуватися самими собою, нас ніхто не переможе. Це головна наша оборона”. Насамкінець Дмитро Васильович прочитав поезію “Намет” зі своєї збірки “Вірші з Майдану”. Вона прозвучала свіжо й полум'яно, як і вся позачасова творчість велета духу, живого класика Дмитра Павличка.

У глибинах Слова

Олександра КАСЬЯНОВА,
Фото Юлії КУЗЬМЕНКО

Відбулася щорічна міжнародна наукова конференція “Мова як світ світів. Граматика і поетика текстових структур”. Організатор — кафедра української мови та прикладної лінгвістики Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка. “Конференція напередодні Дня української писемності та мови є символічною, — сказав завідувач кафедри української мови та прикладної лінгвістики професор Анатолій Мойсієнко на відкритті наукового заходу.

“Знана конференція і в Україні, і за її межами. Свідченням є цифри: 91 доповідь, учасники із понад 20 міст України, а також із Польщі, Словаччини, Франції. 6 секцій та 2 круглі столи, на яких представлено мову як багатоаспектне і складне явище”, — зауважила на конференції заступник директора Інституту філології Ганна Черненко.

“На початку було Слово, а Слово в Бога було, і Бог було Слово (Ів. 1:1). Усе через Нього повстало, і ніщо, що повстало, не повстало без Нього (Ів. 1:3).”, — сказав письменник, голова ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Павло Мовчан. — Якщо Слово — це Господня справа, то хто сьогодні має право посягати на мову? Ідеологія Путіна суперечить створенню Слова. Вона поза Божим. Росіяни намагаються нас поневолити. Вони посяли між нами думки про те, що “українська — це мова села”, “українська неprestижна”. Вони не розуміють, що мова незнищенна. Це ДНК нації. У ній все минуле, створене Богом. Той, хто є частиною голограми — нації, несе значення свого народу, себе. Ми невідомо і підсвідомо зашифровані. Тож незнищенні”.

Факсимільне видання визначної пам’ятки давньоукраїнської книжної писемності “Реймське Євангеліє” презентував

професор Віктор Мойсієнко. Науковець розказав, що досі в Україні не було жодного повного факсимільного видання “Реймського Євангелія”, адже воно зберігається у муніципальній бібліотеці міста Реймса у Франції. Усі французькі королі присягали на Євангелії Анни Ярославни від XI ст. Пам’ятка стала невід’ємною частиною і символом Франції. Для України це також знакова книга. “Реймське Євангеліє” — найдавніший рукопис Київської Русі. Створена у скрипторії Софії, пам’ятка книгозбірні князя Ярослава відображає окремі суті українські мовні риси. “Як давньоукраїнська пам’ятка потрапила до Франції? Можна лише припустити. Донька Ярослава Анна, виходячи заміж за французького короля, взяла “свій мовний світ” із собою. Про це свідчить однакове написання імені у пам’ятці і на стінах Софії Київської — “Ана”. Про те, що це слов’янська пам’ятка, зазначено в Євангелії: 1717 і 1726 роках московська делегація сказала, що рукопис написаний слов’янською мовою”, — розповідає науковець. “Усі мовні особливості знаходять продовження в давньоруських пам’ятках в київській і в подальшому в галицько-волинській писемних школах. Цю пам’ятку не міг написати македонець чи француз. Адже мовні (діалектні) риси свідчать про те, що так писав той руський, який так говорив”.

Про укладання електронного словника мови Лесі Українки розказала д.філол.н., співробітниця лабораторії комп’ютерної лінгвістики Інституту філології Наталія Дарчук. Наталія Петрівна презентувала присутнім інтерфейс укладеного пошуковика за творами Лесі Українки, який містить інформацію про синтаксичні зв’язки, словоформи творів письменниці, граматичну належність цих словоформ до певної частини мови та членування їх на морфи (кореневі та афіксальні) з відповідними індексами.

Д.філол.н. Олег Шинкарук виступив на пленарному засіданні із темою “До опису дискурсивних маркерів в українській мові”. Дослідник із Парижа розповів про українсько-французький проєкт, який реалізує кафедра української мови та прикладної лінгвістики Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка спільно з Національним інститутом східних мов та культур (Париж).

можця. Хай його підтримують та надихають рідні люди, розуміють друзі, минають негаразди та непорозуміння. Хай доля збагачує його життєвою мудрістю, енергією, натхненням та радістю сьогодення.

Просвітляни приєднуються до широким побажань преміанту і зичать нових творчих здобутків, нових книжок, козацької наснаги, родинної мудрості, вірних друзів, балтської нескореності і, звичайно ж, національної гідності.

Власн. інф.

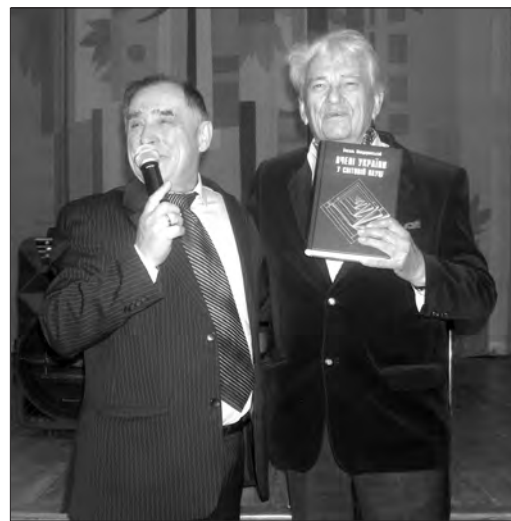
Еліта землі української

У конференц-залі головного корпусу Національної бібліотеки України імені Володимира Вернадського презентували книжку Василя Шендеровського “Вчені України у світовій науці”, що побачила світ у видавничому домі “Простір”. У ній подано короткі нариси про вчених, народжених українською землею, які своїм доробком прислужилися світовій науці і культурі.

— Я хотів створити фізичну енциклопедію українською мовою, і зрозумів, що про наших учених-фізиків ми майже нічого не знаємо, — розповів Василь Андрійович. — Усе почалося з Івана Пулюя, якого я вважаю одним з найбільших учених кінця XIX—початку XX століття. Це дослідження стало відправною точкою. Згодом на українському радіо ми зробили цикл “Нехай не гасне світ науки” — понад 150 передач про вчених, чиїх імен майже не знає громадськість...

Першим автор розповів про Володимира Вернадського — видатного вченого, одного із засновників і першого президента Української академії наук, засновника Національної бібліотеки Української держави у Києві, яка нині носить його ім’я, організатора та директора Радієвого інституту, Біохімічної лабораторії.

Також автор розповів про Бориса Грабовського, який 4 серпня 1928 року під Ташкентом здійснив перший електронний варіант телебачення. Є лікувальний метод за допомогою електрофорезу, а людина, яка відкрила перший електрофорез, — українець Стефан Стубілевич. Іван Горбачевський був першим у світі міністром охорони здоров’я. Ярослав Окуневський керував військовою армодією, а Іван Франко вважав його великим просвітелем. Ім’я знаменитого композитора Максима Березовського світове музичне товариство ставить поруч з ім’ям Моцарта. Ще один унікальний композитор — Віктор Матюк, чий музичний твір співала Соломія Крушельницька, а коли він помер, його ховав сам Андрей Шептицький. Магнітну голівку — елемент пам’яті, — створив Любомир Романків. Запуск космічного корабля з підводного човна зробив Богдан Гнатюк. До

Василь Шендеровський і Вадим Крищенко

створення страшної бомби в Америці причетний Юрій Кістяківський, який був радником Ейзенхауера.

Автора книжки привітали українські науковці: академік НАН України Ярослав Яцків, провідний науковий співробітник НДЛ ґрінченкознавства Київського університету ім. Бориса Грінченка Василь Яременко, кандидат медичних наук Анатолій Потопальський, доктор психологічних наук Сергій Болтівець, завідувач кафедри журналістики Національного педагогічного університету ім. Михайла Драгоманова Віктор Жадко. До них долучилися митці, зокрема народний артист України Вадим Крищенко, музикант і композитор, голова Київської міської “Просвіти” Кирило Стеценко, молодий співак Дмитро Андрієць, народна артистка України Ірина Даць, артист оригінального жанру Михайло Твердий.

— Україні й українцям є чим пишатися, — наголосив Василь Шендеровський. — І наші громадяни мають про це знати, брати за взірць подвижництво і відданість наших учених, які століттями утверджували гідність України. Ця подія — як промінь світла, бо тільки народ, який знає свою історію, позбавлений перспективи стати народом сліпців...

Власн. інф.

Спомини Франкового сина

У меморіальній Квартирі-музеї родини Івана Франка у Києві 13 листопада відбулася презентація книги “Як Франко з синами спорив” — збірки спогадів Тараса Франка.

цензура не дозволила видавати такий фрівольний текст про Великого Каменяра, або автор сам не захотів зробити його доступним.

“Тато був надзвичайно толерантним і простим у розмові, він вражав своєю ерудицією, порядністю, правдивістю, інтелігентністю та почуттям гумору. Ніколи не нав’язував своїх поглядів та переконань, а тільки власним прикладом та працею впливав на наше виховання. Усе своє життя він боровся за українську мову. На жаль, батько так ніколи і не написав спогадів про себе, хоча міг і, можливо, хотів це зробити. Важка недуга обірвала його життя 13 листопада 1971 року”, — розповів про Тараса Франка його син Роланд.

Післямову до збірки написав доктор філологічних наук, професор Львівського національного університету ім. Івана Франка Ярослав Гарасим. Рецензентами стали професор Львівського національного університету ім. І. Франка С. Пилипчук та професор Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника Р. Голод.

У презентації взяли участь син Тараса Франка Роланд, упорядник та авторка передмови Ольга Нижник, авторка малюнків Юстина Якимяк, директор Фонду І. Франка Ігор Курус, музейники та поціновувачі творчості українського генія.

Власн. інф.

Анатолій ГАТНЕНКО,
член НСЖУ, м. Київ

Так називається книжка, що недавно побачила світ у паризькому видавництві “Esitions Jourdan”. У підзаголовку читаємо: “Розповідь українця, який вижив”. Авторка книжки — Катерина Коляда (у французькій транскрипції Coleda). Вона — дочка українця, який вижив. Нині пані Катерина — незалежна перекладачка, а також викладачка французької мови в одному з німецьких університетів.

Твір є своєрідною сагою про життя сім'ї українців, яка зазнала сталінського терору і змушена була залишити рідні місця.

Концепція твору викладена у передмові, яку пропонуємо вашій увазі майже повністю.

“Говорити, щоб не забувати. Свідчити про злочини сталінського режиму для того, щоб ті, хто знав про них, надавали їм значення більшого, ніж Гітлер, який, до слова, також відповідальний за смерті мільйонів людей. Це те, що мій батько, український біженець, не переставав говорити з часу свого приїзду до Франції у 1945 році. Він розповів про свою сім'ю і про своїх друзів. Щоб його свідчення не були забуті, я вирішила викласти їх на папері.

Форсована колективізація сіл, декуркулізація, Голодомор, Великий Терор, війна й німецьке вторгнення в Радянський Союз — всі ці біди звалилися на українців. Сьогодні диктатура Сталіна не є таємницею ні для кого. Але Голодомор залишається малознаним тому, що чимало істориків дотримуються думки, що факти ці відомі, та, мовляв, існують свідчення протилежного плану, тож нема потреби вважати їх злочином. Водночас факт геноциду досі є об'єктом численних дебатів. Україна неофіційно визнала Голодомор як геноцид у кінці 2006 року.

У 2008 році, визнаючи, що Голодомор був “штучним і жакливим злочином, спрямованим проти українського народу і проти людяності”, європейський парламент прирівняв його до рангу злочину проти людяності. Численні країни, серед яких і Росія, не визнали все ж геноцидний характер голоду в Україні.

Українці, які пережили Голодомор, продовжували терпіти жакливу диктатуру Сталіна, їх під час Другої світової війни посилали на фронт без зброї і ненавчених адекватно. Ті, хто уникав мобілізації, страждали від німецької окупації. Історія мого батька відображає долю багатьох українців, які стали жертвами форсованої

«Коли Сталін морив нас голодом»

Жертви голоду на вулицях Харкова — столиці УСРР, 1933

колективізації сіл, тих, хто страждав від голоду і у ті часи втратив близьких і рідних... Це історія людини, спраглої на свободу”.

Звичайно, пані Катерина не мала і не могла мати досвіду життя в Радянському Союзі просто тому, що її ще не було на світі. Її майбутньому батькові було лише три роки, коли його пам'ять зафіксувала — і то дуже яскраво — перші ознаки соціальної несправедливості у навколишньому світі. Донька записала його спогади, коли йому було вже майже сімдесят років. Пам'ятаючи про швидкоплинність життя і згаючи з розповідей батька, як багато зберігла його пам'ять з прожитого, вона вирішила — і цілком справедливо — що його знання будуть цікаві багатьом людям.

Озброївшись диктофоном, пані Катерина протягом кількох тижнів була у половині батькових спогадів про його життя — і про дитинство, і про юність, і про дорослість. Вона дуже любила батька, тож розмова у них була щирою і довірливою. На жаль, батька вже немає, та пам'ятником його нелегкій долі залишиться книжка, упорядкована донькою. Солідний том має п'ятнадцять розділів, кожен з яких складається з розповідей пана Миколи і коментаря його доньки.

У першому розділі йдеться про життя родини Коляд у селі, що за 35 кілометрів від міста Запоріжжя. Згадуючи дитинство, пан Микола розповідає про ферму, де жи-

ли його улюблені тварини, про город, на якому росло багато цікавих рослин. Сім'я не була бідною завдяки дідусяві, який ще за царських часів найнявся на морську службу і за вісім років заробив чималу суму грошей, на які й купили землю, звели будинок і побудували ферму. На жаль, за все це багатство, зароблене і примножене наполегливою працею, сім'я з приходом радянської влади була жорстоко покарана.

“Наше село було мирним і дружнім. Навзаєм ми по-дружньому обмінювалися продуктами з нашими сусідами, — згадував пан Микола. — Це спокійне життя могло тривати довго. Україні нічого не бракувало. Ця земля така плодотворна, що могла забезпечити життя багатьох українців. Але сталося інакше, тому що до влади прийшов Сталін.

Саме 1929 року почалася форсована колективізація. Мої прекрасні роки тривали не більше ніж три роки”.

Ніжне дитяче серце закарбувало в пам'яті жорстокі моменти так званої “декуркулізації”, про які хлопчик, як і вся родина, не забував протягом усього нелегкого життя. Відібравши засоби до існування, влада ще й заарештувала старших з родини і відправила до Сибіру. Хлопчик запам'ятав на все життя слова дідуся Івана: “Сталін морив українців голодом, щоб придушити повстання”.

У пошуках заробітку для виживання сім'я їздить по Україні, але ніде не затриму-

ється, бо скрізь торжествує Цар Голод. Тож згодом мандрують Кавказом, Білорусією. Там був не такий жорсткий режим, але й солідним для місцевих жителів не був.

Війна застає сім'ю Коляд на Кубані, де вона перебуває до 1942 року. У 1943 році Коляди живуть нетривалий час у Маріуполі, у рідному селі на Запоріжжі, у Вінниці, Кам'янці-Подільському, у Румунії. У кінці війни переїзять до Німеччини, а потім до Люксембурга. Їхня одіссея закінчується 1945 року у Франції.

Багато українців після Голодомору, який забрав життя і скалічив долі мільйонів людей, мріяли про справедливе, вільне суспільство, і тому емігрували до країн Західної Європи та Америки. Серед них була і сім'я Коляд. Цей аспект наслідків Голодомору нечасто піднімається в дослідженнях істориків і виступах політиків. А він відіграв дуже негативну роль у демографічній ситуації України.

Останній розділ книжки починається коментарем пані Катерини, зверненим до батька: “Ваша довга мандрівка привела вас до Франції. З самого початку Франція була для тебе країною свободи. Саме у Франції ти усвідомив себе як особистість”... Батькова доля склалася щасливо, хоч, на жаль, він втратив своїх батьків, і цей біль не залишав його ніколи.

Пан Микола вивчив французьку мову, одержав французьке громадянство, одружився на “французькій” українці, у них народилося п'ятеро дітей. Працював, скільки було здоров'я, у сільському господарстві. Придбав землю, посадив сад. Обробляв город, на якому вирощував помідори, кукурудзу, соняшники, огірки. Як його батьки, любив землю, любив поратися на ній, обробляти її. Це була, як він казав, його “маленька Україна”. Звичайно, він мріяв повернутися у велику Україну, але боявся, що його заарештують і зашлють, як родичів, до Сибіру.

Читає, особливо зарубіжний, багато чого зрозуміє, читаючи цю книжку. Варто її прочитати й тим історикам, яких згадує у передмові пані Катерина. Щира, емоційна, правдива оповідь батька і доньки наблизить їх до розуміння голодомору як геноциду українського народу, тієї неправної шкоди, якої він завдав духовному і фізичному здоров'ю нації. Сподіваємося, що з часом з цим надзвичайно цікавим твором зможуть познайомитися й українські читачі.

Валерій СЕРЕДА,
член Всеукраїнського оргкомітету

З метою гідного відзначення подій історичного значення, пов'язаних із відновленням незалежності України, а також вшанування борців за незалежність України у XX столітті (далі — Учасників) було утворено Всеукраїнський громадський оргкомітет, до складу якого увійшли депутати Верховної Ради України багатьох скликань, відомі державні діячі, ветерани боротьби за незалежність України, представники громадськості.

Оргкомітет неодноразово звертався до Кабміну України та профільних міністерств з пропозиціями щодо виконання Закону України “Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті” (09.04.2015 № 314 — VIII) (далі — Закону) та затвердження Переліку організацій, структур або формувань, що існували протягом XX століття (до 24 серпня 1991 року) і метою діяльності яких було здобуття (відновлення) або захист незалежності України (далі — Переліку), а також щодо виконання постанови Верховної Ради України від 18.12.2018 № 2564 — VIII “Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2019 році” (далі — Постанови).

Всеукраїнське Товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка (на 1989 р. “Товариства української мови імені Тараса Шевченка”) (далі — “Просвіта”) не враховано у Законі, хоча її члени брали участь у всіх формах політичної та іншої колективної чи індивідуальної боротьби за незалежність України ще від 19 століття.

Справедливість — захист гідності

Кінець 1980-х років в Україні супроводжувався наростанням масового національно-демократичного руху. Переломним у його розвитку став 1989 рік, коли були утворені Товариство української мови імені Тараса Шевченка (12.02. 1989), нині — Всеукраїнське Товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка, Товариство “Меморіал” імені Василя Стуса (4.03. 1989), Народний Рух України за перебудову (8—10.09. 1989).

“Просвіта” брала активну участь в організації, підготовці та проведенні установчого з'їзду Київської крайової організації Народного Руху України та Всеукраїнських установчих зборів Народного Руху України за перебудову. Очільники “Просвіти” Дмитро Павличко, Павло Мовчан, багато інших членів “Просвіти” були делегатами зборів, немало просвітян працювали в робочих органах зборів (мандатній комісії, охороні тощо).

Під час шаленої кампанії з дискредитації Народного Руху України, переслідування рухівців компартійною владою саме “Просвіта” стала прихистком для Руху, була єдиною альтернативною до компартійної організацією, яка мала право висувати кандидатів у депутати до Верховної Ради УРСР. Рухівці й просвітяни використали цю можливість, щоб бути обраними до рад усіх рівнів та для пропаганди ідеї державної незалежності України. Проте внесок просвітян у боротьбу за незалежність України не оцінено належним чином. Наразі наші пропозиції не враховано, зокрема:

1. Перелік, до якого мала би бути включена “Просвіта”, Кабміном досі не опрацьовано і не затверджено.

2. Не встановлено посвідчення державного зразка та нагрудний знак “Борець за незалежність України у XX столітті” для індивідуальної ідентифікації Учасників.

3. Не надаються додаткові соціальні гарантії, пільги або інші виплати Учасникам у складі Народного Руху України та ін., а також членам їхніх сімей згідно з п.п. 1, 2 статті 3 Закону.

4. Не відзначено на державному рівні жодної з пам'ятних дат Постанови.

Учасники боротьби за незалежність України потребують відповідного соціального захисту.

Згідно з Законом, на виконання статті 3, п. 2 Закону, та керуючись ст.ст. 34, 64 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, органи місцевого самоврядування мають право опрацьовувати та затверджувати Програму соціального захисту Учасників.

Наші фахівці у співпраці з провідними спеціалістами Міністерства у справах ветеранів України проводять роботу, спрямовану на впровадження органами місцевого самоврядування статті 3, п. 2 Закону.

Запропоновані нами “Методичні рекомендації щодо взаємодії органів місцевого самоврядування з борцями за незалежність

України у XX столітті у складі Народного Руху України” містять загальні процедури, які необхідно виконати для впровадження статті 3, п. 2 Закону та рекомендації щодо посилення соціального захисту Учасників актами органів місцевого самоврядування для опрацювання ними Програми соціального захисту Учасників, що є необхідним для вшанування Учасників, встановлення історичної й соціальної справедливості

Наразі зміцнення матеріальної бази та розширення прав і повноважень органів місцевого самоврядування надає їм можливість приймати Програму соціального захисту Учасників, яка не потребує коштів з державного бюджету.

Насамкінець відзначимо, що байдужість з боку держави та органів місцевого самоврядування щодо гідного відзначення подій історичного значення, пов'язаних із відновленням незалежності України, а також вшанування борців за незалежність України у XX столітті виходить за межі моральних оцінок. Закон передбачає встановлення відповідальності згідно з чинним в Україні законодавством для громадян України, іноземців, а також осіб без громадянства, які публічно проявляють зневажливе ставлення до осіб, що визнані борцями за незалежність України. Тут же встановлено, що публічне заперечення факту правомірності боротьби за незалежність України у XX столітті визнається наругою над пам'яттю борців за незалежність України у XX столітті, приниженням гідності українського народу і є протиправним.

«Стокгольмський синдром» як кінцева мета тоталітарного режиму: від витоків до сучасності

Андрій
БОНДАРЧУК

Закінчення. Поч. у ч. 45 за 2019 р.

Чи можна протверезити суспільство
Такий симбіоз двох видів політики і забезпечує довголіття влади, задовольняє і її, і синдромне суспільство. З одного боку це гальмує рух суспільства до демократії, що в інтересах влади. З іншого — живить імперське самолюбство плебсу. Стабільність для нього і для влади неприйнятна. У синдромного суспільства теж випирають якісь проблеми, що ускладнюють життя чи є небезпечною. Адже і воно неоднорідне, і дії влади у його певної частини викликають невдоволення чи спротив. Та вони успішно гасяться величезним силовим апаратом і не є серйозно небезпечними. А в інших випадках, небезпечніших, застосовуються складніші й серйозніші контрметоди, на тлі яких проблеми суспільства відходять у тінь, бо ж ніби йдеться про більш важливі державні інтереси. Згадаймо загадкові вибухи багатьох житлових будинків з “чеченським” слідом, резонансні вбивства, події. В інших випадках це акти агресії з переможним фіналом (Грузія, Абхазія, Крим, Донбас, Сирія як вдала багатоголівка політико-економічної гри з Білорусією), від чого імперський хміль причетності “барбадоського раба” до “великої Росії” надовго забиває йому паморочки. У деяких випадках влада робить незначні поступки на користь суспільства, які видають за важливі демократичні зміни. Жартوما, але влучно і правильно про це зауважив колишній прем’єр РФ В. Черномірдин: “У нас яку демократію не впроваджує, а виходить “КПРС”. І в ролі тяглової сили синдромне суспільство натужно суне украї переобтяжений проблемами віз проблем, яким править коронований тою ж силою візник. Та обоє не мають ні бажання, ні вміння, ні сил вибитись на розкислий дорозі з найждженої імперської колії, що веде в болото. В недалекій перспективі це рух РФ (мініімперії) до того ж фінішу, до якого прийшов “могутній і нерушимий” СРСР. Однак це станеться лише тоді, коли демократичні держави, сильні світу цього, усвідомлять реальність загрози від мініімперії Путіна і об’єднають зусилля, аби вгамувати його апетити.

Оговтавшись від розпаду СРСР, РФ як мініімперія почала зондувати поведінку сильних на її спроби до відновлення більшовицької імперії в межах її кордонів. Європа, США, інші держави мляво відреагували на фактичну окупацію Придністров’я, війну проти незалежності Чечні, Грузії. Діяти так щодо України, Білорусії було небезпечно. Для них було впроваджено інший комплекс підступних дій. І коли для наших сусідів, у яких національний дух був значно слабшим, це спрацювало, то у нас він вибухнув потужним Майданом, який вимів слуг Москви до їхньої ідейної матері. Агресор зрозумів — Україна відчула смак свободи. А це вкрай небезпечно для нього, бо руйнує його план, до того ж інфікує вірусом свободи його суспільство. Неймовірно, але нова влада “Слуг народу” повертає на Україну слуг Москви...

Так, Україна для долі імперій була ключовою ланкою. Згадаймо відверті визнання її катів — Петра І, Катерини ІІ, Леніна, Троцького, Сталіна, про її виняткову роль. Крім того, з часів Орди вона ставала щитом для Європи. Нині вона виконує ту саму історичну роль, однак комфортний Захід чи

то з причин політичної близькості, чи то від загрози порушення звичного режиму життя і комфорту, чи то з принципу бізнесу (Коломойський: “В бізнесі все продається і купується”) зайняв позицію (за винятком окремих країн) умиротворення агресора, навіть симпатії. Яка страшна помилка! Країна, яка потрапляє в силову орбіту залежності від Росії, приймає її “синдромні” правила гри. Хижак зазвичай ковтає свою жертву або ж вона виривається від нього скаліченою. І Росія ніколи не загарбує чужого, аби потім віддати.

Складається враження, що до небезпечних і злочинних дій Росії Захід ставиться як дуже ліберальний батько до злісного хуліганства свого чада. Але ж тут це значить — заплігати очі на історію, на сьогоднішні небезпечні прояви агресії, які виразно свідчать, що Московія від зародження і дотепер — відвертий ворог демократії, свободи, цивілізації. Захід давно позбувся ознак “стокгольмського синдрому”, Росія нізашо не тільки не хоче виходити з цього стану, а й прагне загнати у свій “Барбадос” інших. Кого силою, кого підступністю і хитрістю. Це її генна природа, ментальність. Постійні прояви агресивності дуже нагадують поведінку наркозалежних, яким для кайфу украї потрібна нова доза, інакше буде “ломка”. Зазвичай для їхнього порятунку, коли в них вже відсутня сила волі, бажання вирватись зі страшного полону, медики застосовують примусове лікування. Росія якраз і потребує такого підходу. Бо заяви міжнародних органів про “глибоку стурбованість” її діями — це все одно що читати мораль крокодилу, який рве свою жертву і при цьому чи то з жалю, чи то з радості плаче. Факт, що світ має справу з хворим на гостру форму загарбницької наркоманії, де в ролі наркотика — постійна потреба агресії.

Організованість держав у збереженні принципів демократії, права і свободи (а приклади цього є) могла б одягнути на Путіна і його оточення гамівну сорочку і швидко втихомирити. Закрадається якась підозра, що це навіть вигідно декому, про що свідчить промова колишнього президента США Буша-старшого, яку я чув у сесійній залі парламенту УРСР напередодні проголошення Акта Незалежності: ми не вітаємо вихід з СРСР. Вочевидь тому, що великим країнам простіше мати справу навіть з “імперією зла”, аніж з кількома вільними державами, які позбавились її пут, хоч це не принципи демократії.

Щоправда, український народ не взяв до уваги “мудрих” порад і обрав свій шлях. І тут же з “молодшого брата” став ворогом. Російський Янус повернувся до нас своїм справжнім обличчям гнобителя, державитерориста міжнародного виміру. Для Росії як спадкоємиці тоталітарного режиму незалежність України стала своєрідним лакмусовим папірцем, який засвідчив реальну (раніше декоровану) суть ставлення влади, значної частини суспільства до молодшої держави.

З цікавим і промовистим випадком автор зустрівся у Луцьку в ході мітингу після проголошення Незалежності.

— От ви сказали, — звернувся один з його учасників, — що і Росія стала вільною, здобула незалежність. Від кого, якщо вона сама гнітила нас?

— Чому ж, — кажу. — Це ж був Союз...

— Так, так. Союз нерівноправних. Хто нас запхав туди силою і кров’ю? Такою вона і залишиться...

І розповів щось схоже на дикий анекдот. Теплого літнього дня він зайшов до свого сусіда, затятого москвина. Бачить — на кухні без потреби палахкотять усі чотири конфорки газової плити (лічильників тоді не було). Температура — мов у сауні. Питає: “Навіщо?”

— А ето чтобы твоім хахлам незавісімім менше досталось...

За великим рахунком сміхом тут не пахне. Смердить затхлим імперським духом того самого “барбадоського раба”, рядового обивателя, який і нині отрує повітря нашої Незалежності. Людей з таким українським ненавистницьким мисленням виховує у себе

і у нас путінський режим за допомогою ЗМІ, комунікаційних, соціальних мереж, продавних журналістів, куплених політиків і державних діячів за кордоном. Сплав гарячої та інформаційної війни, яку нині веде Україна з російським агресором, вилився в особливо небезпечну гібридну війну, до якої активно долучилася і ручна РПЦ з її “російським миром”. Україні в цій ситуації дуже нелегко, бо військова, інформаційна потуги обох воюючих неадекватні. Для України, молодшої держави, це архісерйозне випробування на її національну і військову міць. Для Європи і США — випробування їхніх демократичних цінностей, принципів міжнародного права.

Закономірно, якщо ЄС, НАТО, США своїм нейтралітетом, декорованими мало-значущими санкціями, що межують з байдужістю, відкупляються від агресора заради комфорту і спокою, залишають Україну один на один з агресором, то наступною жертвою стануть країни ЄС. Байдужість — це те, що призвело до найбільших злочинів. Нині вона буде зрадою України. Про такі можливі наслідки попереджав ще Наполеон, який добре знав Росію: Європа зрозуміє небезпеку тоді, коли російський чобіт стане на березі Ла-Маншу. Ось тоді від далекої Камчатки до туманного Альбіону запанує “мир і благоденствие” — “стокгольмський синдром” у московському виконанні. На жаль, в історії властиво багатьом наступати на ті самі “граблі”. Схоже, наступає на них і Європа. Хіба нинішня ситуація з Росією дзеркально не нагадує нам таке ж умиротворення Гітлера перед початком Другої світової війни? Тому мізкуймо: “грабель” уже немає. Замість них — міни.

Варто лише на місце знахабнілого Гітлера поставити не менш нахабного Путіна. В обох апетити ненаситці. Боялись і умиротворювали одного, те саме повторюється з другим. Від безкарності очманів один і другий. Така поведінка Європи перед Другою світовою війною була викликана страхом перед мілітарною потугою фашистської Німеччини — першим симптомом “стокгольмського синдрому”.

Схожа ситуація і нині. До того ж агресор має і ядерний арсенал. Однак ще потужніший мають НАТО, США. То що ж змушує Європу терпіти нахабство агресора? Перелусім те, що воно поки що не торкнулось її. Та все ж привид небезпеки, хоч і далеко, але витає в повітрі. Бо хоч би скільки часу минало від великих трагедій, пережитих нацією, сліди страху зостаються в генах поколінь. Чимало країн Європи несуть російські шрами-міти. І хоча вони знають аксіому воєн (війна з агресором завжди закінчується чимось перемогою і чимось поразкою), вважають, що цього з ними не станеться.

Нині агресор для навернення України і повоєнної Європи до попереднього синдромного статусу використовує підступну гібридну модель. Щодо України, то тут наміри вже рельєфні. А щодо Європи, то недалекоглядність багатьох політиків, які не бачать реальної загрози поповнити своїми країнами членство клубу держав зі “стокгольмським синдромом”, дивує. Хіба не помітна активність Росії щодо руйнації єдності ЄС? Величезну небезпеку таїть газопровід “Північний потік-2”. Та “кролик” добровільно повзе в пашеку удава.

Історична місія України

На початку Другої світової війни, у надто важкий час першою серед країн Європи Гітлера струсонула Англія з лідером нації У. Черчиллем, яка мала стійкий анти-синдромний імунітет. Далі — відомі події, що сформували антигітлерівську коаліцію, яка здолала фашизм. Наразі дуже актуальною є потреба формувати антипутінську коаліцію. Іншої альтернативи вгамувати агресора не існує. Бо упокорення України — лише тимчасова відстрочка для Європи. Наступною буде вона.

Куди ж ви дивитесь, народи?

Сьогодні ми, а завтра ви...

Ці рядки видатної поетеси сучасності Ліни Костенко не стільки поетичні, скільки

політичні, доленосні, застережливі для Європи і світу. Доля України нагадує долю Англії. Ми теж дали відсіч значно сильнішому, нахабному й жорстокому агресору. Однак нам гостро не вистачає свого національного Черчилля і коаліції для спільного спротиву. Багато залежить і від самої України, її здатності протистояти агресору у цій війні, а ще більше — від дипломатичного хисту і активності на міжнародному рівні, практичних дій у поступальному русі до ЄС, НАТО як надійному гаранту нашої Незалежності. Попри деякі прикрі помилки, попередня влада дотримувалась цих принципів.

Нині країною кермує нова — молода, недосвідчена, надмір енергійна, амбітна, а в дечому надто поступлива. Деякі дрібні кроки несуть позитив, однак більшість (особливо відкат від національних позицій, курсу до ЄС, НАТО, поспішність з продажем землі) вселяє тривогу за долю держави. Грати роль сценічного президента і реально бути ним — ду-у-уже різні речі. Бо держава — не сцена. І коли масами на виборах керують емоції, а не тверезий розум, це, як свідчить історія, велика потенційна небезпека. Бо абсолютна влада без гальм і протитяг абсолютно розбещує, є великою спокусою стати авторитарною для народу, для Москви — знову “старшим синдромним братом”.

Сподіваюсь, цього не станеться. Україна вже не та. Здорові патріотичні сили поправлять владу. Бо не для того ми здобували незалежність, не для того відбувся Майдан, не для того у війні з агресором віддали життя тисячі захисників, цвіт української нації, щоб знов опинитись у стані “стокгольмського синдрому”. Зберегти незалежність, суверенітет, територіальну цілісність України — священний обов’язок влади, нинішнього покоління перед ними і мільйонами тих, хто в нашій історії ще раніше загинув за святу справу.

У нас чудова країна. Це великий Божий дар. Однак Всевишній наділив нас сильним, жорстоким, підступним сусідом. Дехто вважає це Його карою за якісь невідомі гріхи. Ні. Це якраз умисел Божий, сигнал згори: ставайте сильними, у вас є що захищати. Бо лише в боротьбі з сильним стають сильними, згадаймо хоча б хороброго Святослава, козацьку державу. Вони не були інфіковані вірусом “стокгольмського синдрому”. А значна частина нашого суспільства його не позбулась.

Є у нашого народу ще одна історична місія. З 1991 року між народними депутатами Білорусії, прибалтійських країн почали налагоджуватися тісні контакти. Йшлося вперше ще тоді (а не 1999 року, як стверджував колишній прем’єр Володимир Гройсман) про створення Балто-Чорноморського союзу. У складі делегації від України був і автор. Пам’ятається, ще тоді ми розробили і ухвалили концепцію, структуру союзу. Друга зустріч відбулась у січні 1992 року. На ній і прозвучали оці проникливі слова відомого білоруського письменника, патріота, фронтовика Василя Бікова, який при “бацькі” Лукашенкові потрапив у немілості і небажаний помер. Їх занотував мій колега Микола Баланюк. Ось вони:

“Дорогі наші брати українці! Я добре знаю, як вам тяжко. У вас голодно, холодно і неспокійно. Але якщо у вас буде ще гірше у декілька разів, то все одно неможливо знайти людину, яка б заздрила вам більше, ніж я. Ви народили Державу. Пройде небагато часу, і світ буде знати і шанувати землю, народ, культуру і мову України. На вас шалено тиснуть, вас хочуть зламати, поставити на коліна. Тримайтесь! Христом Богом молю вас — тримайтесь! Нехай сочиться кров з-під нігтів пальців, але тримайтесь. Не дай Боже, не втримаєте Незалежності, не буде більш на що надіятись. У білорусів держави немає... і, думаю, не буде... Білоруси знищені... Я готовий стати на коліна і просити вас, всю Україну — тримайтесь! Тоді у мене ще залишиться маленька надія на те, що ваш приклад стане живою водою, яка допоможе нашому населенню через 50 чи 100 років стати вільним народом, незалежною державою”.

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук,
лауреат Національної премії України
імені Тараса Шевченка

“Старий сидів в брилі, на призьбі...”

Щоб уявити дивовижну, витончену красу українського бриля, необхідно ще раз поглянути на Шевченкову картину “Катерина” (1842). Проте зосередитися на другій постаті переднього плану, говорячи словами самого художника, “у царині під куренем дідусь сидить, ложечки собі струже й сумно дивиться на Катерину...” На ньому — красивий кристалний бриль, по-рембрандтівськи сонячно просвічений Шевченком... Бриль увінчує струнку фігуру молодого кобзаря на малюнку “Бандурист” (1843)...

Польський поет, студент Університету св. Володимира Ю.-Б. Кенджицький, який квартирував у Києві на Козиному болоті навпроти будинку, де навесні 1846 р. поселився Шевченко, розповідаючи про знайомство з ним, відзначив, що той уперше з’явився в брилі — “капелюсі, плетеному з житньої соломи”:

“Я сидів сам на ганку, коли той незнайомий підійшов до мене і зняв капелюх, дивлячись на мене з добрим усміхом, трохи допитливо, трохи недовіжливо”.

— Добрий вечір, — сказав, піднімаючи капелюх.

— Добрий вечір, — відповів поляк поукраїнськи.

Незнайомець глянув йому в очі.

— Брат чи ворог? — спитав.

— Брат, — відповів юнак.

Вони подали один одному руки. Незнайомець представився:

— Шевченко.

— Тарас Шевченко, автор “Кобзаря”?!

— радісно вигукнув студент.

— Він сам і є, — відповів той добродушно”.

У цій невеликій документальній зарисовці — простота Шевченка у знайомстві з дев’ятнадцятирічним студентом і водночас усвідомлена гідність знаного в Україні поета. Та не менше вражає природжена гречність у поведженні з капелюхом. Скоріше за все, це — ментальна наука Шевченкового діда Івана Андрійовича, якому внук, як відомо, публічно дякував за те, що заховав “в голові столітній ту славу козацю...” Втім, очевидно, своїм прикладом дід навчив і житейських правил. Нагадаю рядки з Шевченкової поеми “Наймичка” (1845):

Старий сидів в сорочці білій,
В брилі, на призьбі. Перед ним
З собакою унучок грався...

Звичайно, навчаючись в Академії мистецтв і спілкуючись з К. П. Брюлловим та його мистецьким оточенням, молодий художник набував нових, уже витончених навиків поведження з шляпою (капелюхом). Про це можна дізнатися в Шевченковій повісті “Художник”. Скажімо, автор спостерігає за тим, “как в комнату вошёл Венецианов и, снимая шляпу, сказал усмехаясь...” і т. ін. А коли художник далеко за північ розповідає В. І. Штернбергу про щасливий вечір у К. П. Брюллова, “не снимающая шляпы”¹, то це лише підкреслює дружню близькість і простоту стосунків молодих митців...

А на всі ці подробиці якось нечасто звертали увагу... Виявляється, Тарас Григорович зі смаком розбирався в головних уборах і любив їх. Скажімо, 1 лютого 1847 р. писав у Київ М. І. Костомарову, щоб той послав до його товариша, художника М. М. Сажина, забрати в нього Шевченків портфель, скриньку з фарбами, книгу В. Шекспіра “та ще й брилі, і все сіє

Тарас Шевченко: «Книжечки складає у торбинку і бриль бере...»

7 історичних мініатюр

Продовжуємо проєкт “Подробиці Шевченкового життя”, вмотивований глибоким усвідомленням поетових слів із автобіографічного “Листа Т. Гр. Шевченка до редактора “Народного чтения” (лютий 1860 р.):

“Я наважуюся відкрити перед світом кілька печальних фактів мого існування... тим більше, що історія мого життя складає частину історії моєї батьківщини. Проте я не маю духу входити у всі її подробиці”.

У новій статті Володимир Мельниченко розповідає про головні убори Тараса Шевченка — бриль, кашкет, картуз, шапку. Нагадує, як митець за-торкував їх у поетичній творчості, зображував на полотнах і малюнках.

сохраните у себе, бо товариш мій хоче їхати з Києва”. Пам’ятає, як у Шевченковій поемі [Сотник] (1849): “Книжечки складає / У торбинку і бриль бере...” Є й прозаїчніше прохання: “На сей раз вручителю сего вручите мои вещи і гроші, і сорочку, як пошита, і бриль...”

З нечистих вживань цього слова Шевченком у поетичних творах мене найбільше вражають рядки з поеми “Марія” (1859), коли мати Божа Лопух зорвала і накрила, Неначе бриликом, свою Головоньку тую смутную, Свою головоньку святую! Ох, і Шевченко, неповторний, єдиний!

“Тоді він постійно носив оксамитову шапочку”

У спогадах О. С. Афанасьєва-Чужбинського читаємо:

“...Зійшлися ми з Тарасом Григоровичем ближче у 1846 році. Якось несподівано заїхав він до мене² перед масляною — блідий і з поголеною головою після недавньої пропасниці³. Тоді він постійно носив оксамитову шапочку”. Скоріше за все, оксамитова шапочка дісталася Шевченкові від А. О. Козачковського, який лікував його наприкінці 1845 р. і знав, що саме такий головний убір буде найзручнішим узимку для поголеної голови поета.

Приїхавши в Ніжин 20 лютого 1846 р., приятелі наступного дня вирушили в Ніжинське дворянське зібрання. Тут несподівано сталася пригода, яку можна трактувати і як прикру, і як забавну. Хтось із начальствующих осіб не хотів пропускати Шевченка у приміщення зібрання саме тому, що він був в оксамитовій шапочці. Не промінемо слова зі спогадів О. С. Афанасьєва-Чужбинського: “Поет дуже сміявся з цієї пригоди”.

Т. Шевченко. Фото. 1858 р.

Т. Шевченко. Автопортрет. Зарисовка в оксамитовій шапочці. 1845-й або 1846 рр.

Бачу цю дивовижну картину. Божого обрання, який два місяці тому написав поетичний Заповіт, сповістивши живих і ненароджених земляків своїх про те, що “полине до самого Бога” лише тоді, “як понесе з України у синєє море кров ворожу”, тобто давши нації нетлінну духовну надію й опору, зупинили на порозі Ніжинського дворянського зібрання, бо комусь здалася недоладною його оксамитова шапочка, а він у відповідь сміється сардонічним сміхом. Адже, за словами того ж О. С. Афанасьєва-Чужбинського, пізніше в Чернігові “Тарас дуже непокоївся, чи не пристане до нього хто-небудь за шапочку”... Та, може, все було зовсім інакше, і тридцятидворічний Шевченко, недавно врятований Господом від тяжкої недуги, відчуваючи в собі відновлення молодості сили й енергії, весело глузував зі сміховинної перепони, адже для нього взагалі не існувало нездоланих перешкод...

Хоч би як там було, педантичному розпоряднику пояснили, що Шевченко, хоч би в якому був убранні й головному уборі, робить честь ніжинцям самою своєю присутністю. На щастя, на сторінці Шевченкової рукописної збірки “Три літа” є рисунок-автопортрет олівцем у повний зріст, увінчаний оксамитовою шапочкою (датується кінцем грудня 1845 р.—початком січня 1846 р.).

Наступного дня Шевченко зустрівся з вихованцями Ніжинського ліцею й записав в альбом одного з них — вісімнадцятирічного М. В. Гербеля — початкові рядки зі свого вірша “Гоголю” (1844):

За думою дума роєм вилітає,
Одна давить серце, друга роздирає,
А третя тихо, тихесенько плаче
Усамоу серці, може, й Бог не бачить.
Ніби підказав юнакові, нащо людині

голова й серце... Той, очевидно, зрозумів і в другій половині XIX століття став основним перекладачем і популяризатором творів Шевченка російською мовою.

“Автопортрет в солдатському кашкеті”

Перший автопортрет із головним убором Шевченко намалював у 1847 р. (23 червня — не пізніше 11 грудня) в Орській фортеці. Шевченкознавці вважають, що його було створено для Шевченкового приятеля А. І. Лизогуба й тому — на невеликому аркуші, близькому до розміру конверта, та відіслано в листі від 11 грудня 1847 р., в якому засланець виплеснув свій розпач: “Я страшно мучуюся, бо мені запрещено писати и рисовать. А ночі, ночі! Господи, які страшні та довгі! — та ще у казармах”.

Можливо, тими ночами засланець згадував і про те, що саме від А. І. Лизогуба виїхав він 4 квітня 1847 р. із Седнева через Чернігів до Києва, і в Лизогубовій сім’ї йому радили залишити в них рукописи поетичних творів, але він, сподіваючись на нове видання “Кобзаря”, взяв їх із собою. А наступного дня його заарештували на дніпровській переправі в Києві, і рукописний альбом “Три літа” потрапив до рук жандармів...

Тяжкі поетові переживання навіки відбилися в трагічній темряві Шевченкових очей на його першому автопортреті періоду заслання — в солдатському мундирі, буквально придавленому кашкетом із околишем: “З.Р.”. То було позначення 3-ї роти 5-го Оренбурзького лінійного батальйону. Через десять років, у Новопетровському укріпленні, вже будучи рядовим 4-ї роти 1-го Оренбурзького лінійного батальйону, засланець якось відзначив у Щоденнику “ту нещасну роту, до якої і я маю нещастя належати”. Це зізнання ще більше стосується вибитої на Шевченковому кашкеті 3-ї роти в Орську. Не випадково цей твір іноді згадують під назвою “Автопортрет в солдатському кашкеті”.

Отримавши подарунок і вдивившись у портрет миколаївського солдата Шевченка, А. І. Лизогуб почав свій лист-відповідь до нього пронизливими словами: “Лист Ваш, коханий друже, я отримав на самісінський Новий год. Превеликая Вам дяка і за лист, і за Вас, тільки важко на Вас дивитись”.

Утім, не забудемо, що за словами самого Шевченка, записаними в Щоденнику в червні 1857 р., він ще в день оголошення йому царського покарання, тобто 30 травня 1847 р., “сказав собі, що з мене не зроблять солдата. Так і не зробили”.

До речі, у 1847 або 1848 рр. Шевченко намалював шаржований автопортрет (не зберігся), надісланий у грудні 1849 р. тому ж А. І. Лизогубу⁴. На довільній копії з нього, з якою можна познайомитися в 9-му томі Повного зібрання творів Тараса Шевченка, видно, що рядовий зобразив себе під час муштри з рушницею і в обмундированні та в солдатському кашкеті на голові.

Нарешті про Шевченків автопортрет, описаний художником у листі від 1 листопада 1854 р. до О. М. Бодяньського, якому він і передав твір через знайомого:

“Посилаю тобі, друже мій єдиний... поліччя оцього нікчемного гетьманця. Дивлячись на його, згадай і мене інколи. Я боявся нарисувати себе москалем, щоб ти часом не перелякався, глянувши на поліччя моє в московській шинелі або, Боже крий, ще і в мундирі! А гетьманець, думаю, не перелякає тебе, а може, ще й порадує твою запорозьку душу. Прийми ж його та привітай цього нікчемного гетьманця, друже мій єдиний!”

Дуже жаль, що цей твір не зберігся, бо нічого подібного серед автопортретів немає. Ми вже ніколи не дізнаємося, чи намалював Шевченко на “гетьманці”, козацьку шапку, яку носили запорізькі коза-

ки, проте, скоріше за все, намалював, аби
таки порадувати “запорозьку душу”
О. М. Бодяняського.

Згадаймо рядки з Шевченкової “Гамалії”
(1842), рукопис якої поет обговорював
із О. М. Бодяняським в Москві в лютому
1844 р.:

*Ой заграй, заграй, синесеньке море,
Та під тими байдаками,
Що пливуть козаки, тільки мріють шап-*
ки,

Та на сей бік за нами.

До речі, 11 липня 1857 р., тобто напри-
кінці заслання, в Шевченковому Щоден-
нику є згадка про те, що в нього був “со-
лом’яний капелюх-саморобка”.

Автопортрети у білому і чорному картузах

Картуз як головний убір так чи так суп-
роводжував Шевченка впродовж усього
життя. Скажімо, в спогадах Шевченкового
товариша часів навчання в Академії мис-
тецтв Ф. П. Пономарьова є згадка про те,
як вони “взявши картузи... побігли акаде-
мічними коридорами”. Коли в червні
1843 р. Шевченко вперше зустрівся з
П. О. Кулішем, то, за словами П. В. Жура,
“на поетові був парусиновий балахон і
картуз, що зсувався на потилицю, подібно
до козацького шлика”⁵. На початку 1847 р.
Тарас Григорович, розстаючись з поетом
В. М. Забілою на його хуторі Забілівщині
Борзнянського повіту, подарував гостин-
ному господареві свій картуз⁶. М. І. Косто-
маров згадував, що 30 травня 1847 р., у
день оголошення кирило-мефодіївцям
царської конфірмації, він побачив із вікна
каземату, як виводили Шевченка, “дуже
оброслого боролою”: “Побачивши мене,
він усміхнувся, скинув картуза і привітно
кланявся”.

Проте розгледіти Шевченка в цьому
головному уборі можна лише на його авто-
портретах періоду заслання. Спочатку в бі-
лому картузі (кашкеті) Шевченко зобразив
себе на автопортреті 1848—1849 рр. під час
Аральської описової експедиції (є також
версія, що його виконано в Оренбурзі у
1849—1850 рр.), але в обох випадках це час,
коли засланець мав можливість користува-
тися цивільним одягом. Отже, Шевченко в
білій з відкритим коміром сорочці та біло-
му картузі з широким козирком, який вис-
тупає півколом над чолом, закриваючи йо-
го наполовину. Чисто виголений, але з
дозволеними вусами, він пильно й зосе-
реджено вдивляється в наші очі, а його —
широко розплющені, зболені, вимогливі,
— здається, проникають у саму душу. Мис-
тецтвознавець І. М. Вериківська вважала,
що це той самий Автопортрет, який Шев-
ченко передав В. М. Рєпніній через
А. М. Венжиновського, з ним він позна-
йомився в листопаді 1849 р. в Оренбурзі. У
листі від 14 листопада 1849 р., переданому,
на думку І. М. Вериківської, через
А. М. Венжиновського, поет писав, що
“нарисовал свой портрет, который вам по-
сылаю на память обо мне, о несчастном ва-
ше друге”. Саме в цьому листі засланець
зізнався В. М. Рєпніній: “Я теперь совер-
шенная изнанка бывшего Шевченка...” Пе-
редати подарунок В. М. Рєпніній нібито не
вдалося, “портрет увійшов у літературу як
подарований Венжиновському”.

Якщо це так, то, мені здається, найдо-
речнішим додатком до згаданого Автопор-
трета міг би стати Шевченків вірш “Якби
зострілися ми знову...”, написаний напри-
кінці 1848 р. на Косаралі:

*Якби зострілися ми знову,
Чи ти злякалася б, чи ні?
Якесь тихее ти слово
Тойді б промовила мені?
Ніякого. І не пізнала б.*

Втім, це лише мої фантазії, навіяні вог-
ненними Шевченковими очима під неспо-
діваним у засланському житті молодець-
ким картузом...

Щодо Автопортрета в чорному картузі,
який датується 1849—1850 рр., то за вис-
новком мистецтвознавця і художника
М. В. Юр, він, разом з двома олійними ав-
топортретами у білих кашкетах, є копіями
вже згаданого Автопортрета, але “авторс-
тво митця вважається сумнівним”.

Справді, у 9-му томі Повного зібрання

творів Тараса Шевченка цей автопортрет
подано серед творів, відомих за копіями
інших авторів. Утім, у контексті статті для
нас особливо важлива саме зміна кольору
головного убору в чорний, що виразно ви-
діляє блискучість козирка й пишноту фор-
ми картуза та надає йому монументально-
го вигляду. Як видно з автопортретів, кар-
туз був Шевченкові до лиця.

“Шевченко у неймовірній, усім знайомій смушкській шапці”

Висока смушева шапка в повній красі
вперше з’являється в рисунку Шевченка
“Знахар” (1841), виконаному як ілюстра-
ція до однойменного російськомовного
напису Г. Ф. Квітки-Основ’яненка. Той
просив художника: “...Учешіть наших так,
щоб пальці знати було, щоб наші на славу
пішли...” Справді, традиційний головний
убір українців увінчує, сказати б, коронує
поважно-значущу в селі постать, вивищує
гарно вбраного, заглибленого в себе знаха-
ря в очах селян, які споглядають його з
острахом. У 1840-х рр. подібні шапки час
від часу видніються на фігурах
Шевченкових акварелей, офор-
тів. Особливо вражає шапка-ку-
банка у портреті Гаврила Родзян-
ка (1845), намальованому худож-
ником в образі козака у ... дво-
річному віці.

Щодо власної шапки Шев-
ченка, то вона стала знаменитою
в Петербурзі після його повер-
нення з заслання. Б. Г. Суханов-
Подколзін, який у той час брав
уроки малювання у художника,
згадував, що він радів і пишався,
“супроводжуючи мого дорогого
вчителя у його неймовірній, усім
знайомій смушкській шапці”⁷. Та
що там, навіть І. С. Тургенєв,
який іноді дозволяв собі невин-
правдану погордливість інтелек-
туала до Шевченка—“простолу-
дина” та поблажливості велико-
роса до “малороса, хохла”, виз-
навав, що він “являв собою об-
раз козака” і, називаючи поета
“незвичайною людиною”, відра-
зу, як заворожений, писав про
його “високу баранячу шапку...”
І. С. Тургенєв свідчив, що Шев-
ченко “відвідав мене кілька разів”, а російський поет А. А. Фет
підтверджував: “В той час, як бу-
вав у Тургенєва в Петербурзі, я
бачив... сіру смушкову шапку
Шевченка на вікні”. Л. М. Жем-
чужников згадував, що “радісно,
як рідного”, зустріла Шевченка його дру-
жина — прихильниця поетової творчості:
“Перед нею стояв Шевченко у своїй сму-
шевій шапці й кожусі, яким його знала з
портрета, що був у нас в Парижі...”

Не сумніваюся, що Тарас Григорович
усвідомлював енергетику власного образу
з тією шапкою, створеного ним самим.

“Замовив фотографічний портрет у шапці й кожусі для М. О. Дорохової”

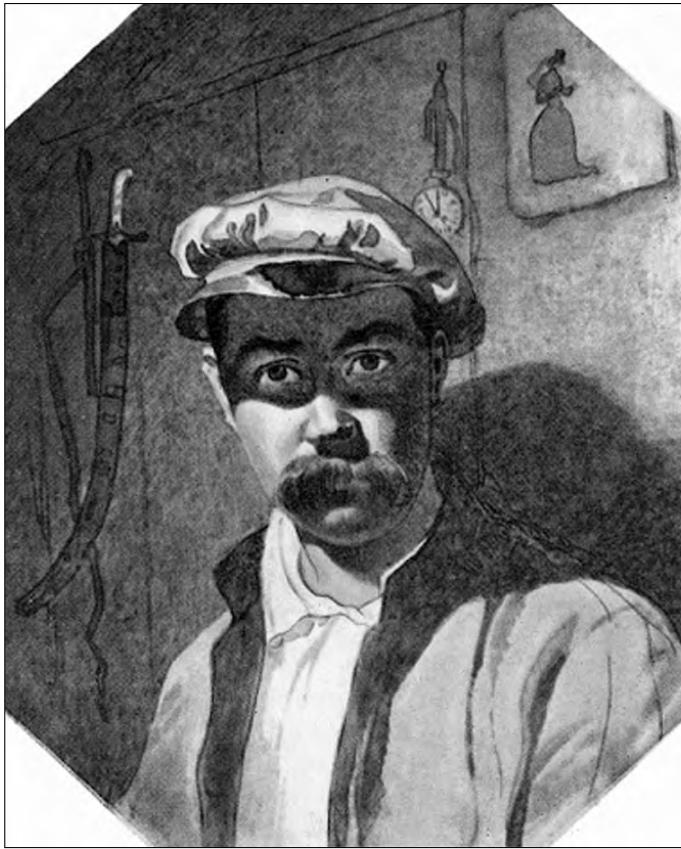
Такий запис у Щоденнику Шевченко
зробив 30 березня 1859 р., тобто, через
день після повернення з заслання до Пе-
тербурга. Дорохова Марія Олександрівна
(1811—1867) — начальниця Нижньоновго-
родського інституту шляхетних дівчат, із
якою Шевченко познайомився 31 жовтня
1857 р. і того ж дня записав у Щоденнику:
“Піднесена, симпатична жінка!” Тарас Гри-
горович неодноразово зустрічався з нею в
Нижньому Новгороді, намалював її пор-
трет (не зберігся). Від’їжджаючи в Москву,
занотував 7 березня 1858 р., що довго про-
щався зі своїми нижньоновгородськими
приятелями, а “завершив розставання у
М. О. Дорохової...”⁸

Та в контексті цієї статті найважливіше
відзначити, що Тарас Григорович уже да-
рував у Нижньому Новгороді М. О. Доро-
ховій фотографію свого автопортрета з бо-
родою, нарисованого в місті не пізніше 4
січня 1858 р. (фотовідбитки зробив у Пе-
тербурзі та надіслав М. М. Лазаревський).
Шевченкова парсуна М. О. Дороховій не
сподобалася! Поет старанно зафіксував 20
лютого 1858 р., що “вираз визнала занадто

жорстким”. Емоційне, жіноче сприйняття
М. О. Дороховою фотовідбитка бородато-
го поета з доволі суворим обличчям, але
відкритим, упевненим, мудрим поглядом,
цікаве саме по собі. Воно свідчить опосе-
редковано про те, що в їхніх дружніх сто-
сунках Шевченко був, очевидно, добрі-
шим, м’якшим.

Певно, що фотографічним портретом
із Петербурга з бородою, в шапці та кожу-
сі Тарас Григорович хотів догодити шано-
ваній ним жінці, котра, можливо, сама
попросила надіслати нове, кажучи по-
шевченківськи, “поличчя”. Тож очевидно,
Шевченко свідомо й самостійно вибрав
образ, а значить, одяг для фотознімка. Ма-
буть М. О. Дорохова звернула увагу, що
портрет вийшов теплішим, а сам Шевчен-
ко — доволі добродушним, із лукавинкою
в очах.

Але йому фотографія не здалася вла-
дою. Принаймні висилаючи її І. О. Ускову,
писав: “Посылаю вам свой плохой портрет,
снятый с натуры в Петербурге”. Втім, це
жодним чином не стосувалося шапки й

Т. Шевченко. Автопортрет.
1848—1849 рр. або 1849—1850 рр.

кожуха. Досить нагадати, що через два ро-
ки художник зробив офортний автопор-
трет саме з цього знімка! Як відомо, є й ін-
ші фотографії поета в шапці та кожусі, зок-
рема серед приятелів, описані В. М. Яцю-
ком⁹.

В Описі речей Шевченка, що залиши-
лися після його смерті, числяться “бараня-
ча шапка, ...дві шляпи пухові сірі, шляпа
солом’яна чоловіча”...

Отже, не треба знімати з Шевченка те,
що він сам на себе вдягнув і що після нього
залишилося. Крім того, не варто пот-
рапляти на гачок нинішніх дешевих аль-
тернатив на кшталт: “Кобзар з добрими
очима чи старий похмурий дід у смушко-
вій шапці?” Такий “вибір” маніпулятив-
ний...

Скиньте з Шевченка шапку...

Скиньте з Шевченка шапку.

Та отого дурного кожуха.

Відкрийте в нім академіка.

Ще одчайдуха-зуха.

Незабутній І. Ф. Драч написав ці рядки
у 1995 р. Очевидно, що “Виклик” (так на-
зивається вірш) великого поета стосувався
не шапки на Шевченковій голові, а тих
державних очільників й ідеологів уже не-
залежної України, які так і не спромоглися
в новітні часи побачити під нею незмінно-
го духовного консолідатора українства та
будівничого держави, автора поезій, що
стали невід’ємним еством духовності ук-
раїнського народу.

Кажу так упевнено, бо говорив із Іва-
ном Федоровичем про цитовані його ряд-

ки. Шапка не винна.

Насправді видатний Шевченків спад-
коємець закликав, щоб усі ми нарешті від-
крили очі на велике й очевидне, а серце —
для живого, присутнього, справжнього.

— Вдивіться і вслухайтеся в Шевченка!
Відкрийте його для себе! — волав поет.

Між “ошапкованим” радянським і
“модерністським” сучасним образом
Шевченка у трактуванні невмирущих і
всюдисущих “шевченкоїдів” (блискуча де-
фініція С. А. Гальченка) багато спільного.
Найголовніше — це насильне виривання
його з царини наукового шевченкознав-
ства і безцеремонне переміщення у сферу
сповідуваної ними ідеології чи певного ві-
ровчення. В цьому прокрустовому ложі й
відбувається штучне підганяння фактів,
явищ, без перебільшення, подібно до того,
як міфічний старогрецький розбійник від-
рубував або витягував ноги жертвам, що не
відповідали довжині його ліжка.

Але ж якщо Кобзар однаково дорогий
нам у своїх людських і творчих виявах, то
ми не повинні допускати, щоб новітні без-
відповідальні невігласи на власний
розсуд препарували його зі скаль-
пелем у руках.

На завершення нагадаю, що на
початку цього століття два великі
українці, видатні шевченкознавці
І. М. Дзюба і М. Г. Жулинський,
застерігали:

“Треба визнати, що комплекс
духовних цінностей, який конде-
сує в собі феномен Шевченка, не
“працює” з належною естетичною
і моральною ефективністю в сучас-
ній духовній ситуації, не є макси-
мально дієвим фактором духов-
но-практичного освоєння світу”.

Але вони наполягали, що “бо-
ротьба за Шевченка... це — бороть-
ба за душу українського народу”:

“Сьогодні Шевченко нам по-
трібний відроджений, очищений
від вульгаризаторських, однознач-
них характеристик, гуманізований
і олюднений, такий, яким його
сприймала народна свідомість.

Шевченко — гнівний, безком-
промисний, але водночас схильний
до християнського всепрощення
на основі національного замирен-
ня в ім’я добра народного, в ім’я
України”¹⁰.

Мудрі й пророчі слова. Хіба не-
має пророків у вітчизні Тараса
Шевченка?

¹ Зауважу, що в “Словнику мови Шев-
ченка” відсутні слова “картуз”, “шляпа”,
проте це не стосується його російськомов-
них повістей.

² У середині лютого Шевченко заїхав в
село Ісківці Лубенського повіту Полтав-
ської губернії, а з тим з О. С. Афанасье-
вим-Чужбинським побував у Лубнах, Ні-
жині, Чернігові.

³ І. Б. Марцінковський у статті “Здо-
ров’я Шевченка” в “Шевченківській ен-
циклопедії” зазначає, що “Шевченко під-
хопив епідемічний висипний тиф... Під-
тверджує наявність саме висипного тифу й
те, що Шевченкові довелося поголити го-
лову”.

⁴ Докладно див.: “Слово Просвіти”,
ч. 29, 18—24 липня 2019 р.

⁵ Шлик козацький — верх козацької
смушевої шапки, що звисає вниз з лівого
боку. Найчастіше був червоного або си-
нього кольору.

⁶ В. М. Забіла зберігав Шевченків кар-
туз до самої смерті у 1869 р.

⁷ Тобто, пошитий зі смушок — шкурок з
хутром новонароджених ягнят.

⁸ Докладно див. Большаков Л. Н. Їхав
поет із заслання... Пошуки. Роздуми. Дос-
лідження. — К.: Дніпро, 1977. С. 126—142.

⁹ Яцюк В. Тарас Шевченко і світ фотог-
рафії. Альбом-монографія. — К.: Критика,
2019. — 220 с.

¹⁰ Дзюба І., Жулинський М. На вічному
шляху до Шевченка // Тарас Шевченко.
Повне зібрання творів у дванадцяти томах.
Т. 1. — К.: Наукова думка, 2001. С. 57, 59—
60.

— Коли відбудеться Ваше знайомство з п'єсою “Зойчина квартира”?

— Ще під час навчання в театральному інституті. Вважаю себе людиною реальною і земною, ніколи не уявляла себе в містичних постановках за Михайлом Булгаковим. Не могла б навіть подумати, що колись гратиму в “Зойчиній квартирі”, до того ж у такій формі, в якій вона йде у нас.

Це наша перша спільна робота з Максимом Голенком. Він ще молодий, але вже досвідчений режисер. Уміє бачити в акторів його особливості і використовує їх на благо вистави. Максим дуже любить актора, поважає його як творчу одиницю. Його репетиції не були болісними. Я розуміла, що він хоче і, мені здається, режисер розумів, чого прагну я. Максим пропонував форму, яку актор міг сам наповнити змістом. Це прекрасний варіант.

З людиною можна мало спілкуватися, мало її знати, не мати якихось спільних планів, але добре розуміти. Цей проєкт з М. Голенком дав мені цікавий досвід, справжню насолоду, можливість попрацювати з нашими молодими акторами. Я з цікавістю спостерігала за їхньою роботою. Вистава принесла радість кінцевого результату.

— Що можете сказати про Вашу героїню?

— Манюшка має для мене кілька забарвлень. З твору Булгакова можна зрозуміти, що вона зрадниця. Але не забуваймо: вона рятувала своє життя.

А в нашій виставі, мені здається, вийшла звичайна жінка як образ жіночої любові. Вона любить і люблять її. І в цій любові вона себе реалізує. Манюшка знаходить чоловіка, розчиняється в ньому і вже йде шляхом, який обрав цей чоловік.

Натомість Зойка — це жінка, яка бере на себе відповідальність, яка облаштовує своє життя. Мені дуже цікаво працювати з Дашею Малаховою і Катериною Рубашкіною, які в різних складах грають Зойку. Обидві дуже різні.

Безпосередньо у виставі працюю з Ігорем Ніколаєвим. Це новий актор у нашому театрі, прийшов з Рівного. Він талановитий виконавець — пластичний, гнучкий.

З Андрієм Пархоменком ми давно працюємо в одному театрі, але до цього в нас було небагато спільних робіт. Та працювати разом було легко. Ми розуміємо одне одного, наші погляди на акторство і театр збігаються.

Вистава досить модерна. Але я не відчувала в цьому складності: все для мене було зрозуміло і логічно вибудовано. Я в цьому існувала. Вважаю, якщо актор працює у виставі, то він повинен йти за режисером. Режисер у виставі повинен бути один. Це не значить, що актор не повинен думати, бажати додати у виставу щось своє. Артист пропонує, а режисер обирає, що йому цікаво. Ми намагалися йти таким шляхом і в нас не було непорозумінь.

Вистава музична. З одного боку це, мабуть, віяння часу. А з іншого, — традиція музично-драматично театру в Україні. Актор повинен вміти і співати, і танцювати. У виставі “Зойчина квартира” я співаю не вперше. У виставі “Льовушка” моя героїня виконує “Місяць на небі”, співаю я і в

спектаклі “Звідки беруться діти”.

Не бачу себе збоку. Але, як казав би мій викладач Леонід Олійник, не зіпсувала виставу. (Сміється). Глядач добре сприймає “Зойчину квартиру”, і не лише столичний. Нещодавно ми повернулися з Дніпра, де на фестивалі “Дніпрова феєрія” вперше показали цю виставу за межами Києва. Була переповнена зала.

— Донедавна Ваш театр був переважно російськомовним. А останні два роки майже всі прем'єри українською. Навіть Булгакова переклали українською.

— Я бачу в цьому тільки плюси. Не виключаю, що й далі читатиму мовою оригіналу Цветаєву, Левітанського, Паустовського, Горького. Можливо, гратиму в російськомовних виставах. Але я живу в Україні, це моя земля, моя мова. В українському театрі вистави мають йти українською. Також хотілося б мати досвід робо-

ли можливість відтворити її у камерній формі. Вистава і сьогодні дуже сучасна й гармонійна.

— Пригадайте, як створювалася вистава “Таїна буття”.

— Хочу передусім добрим словом згадати драматурга і театрознавця Ярослава Верещака, який, на жаль, нещодавно помер. Саме він підтримував Тетяну Івашенко в усіх її творчих діях і спонукав до них. Був складною творчою особистістю, талановитою людиною. Саме він сказав Тетяні: “Чому ж не написати про наших великих людей, адже не має-

Лариса ТРОЯНОВСЬКА: «Глядач іде до театру по емоції»

У Київському академічному драматичному театрі на Подолі нещодавно відбулася прем'єра вистави “Зойчина квартира” за Михайлом Булгаковим в українському перекладі Ольги Байбак. Роль Манюшки, покоївки головної героїні, виконує заслужена артистка України Лариса Трояновська. Сьогодні пані Лариса — гість “СП”.

ти англійською чи французькою мовами, але це були б якісь разові акції. До речі, мій батько білорус, і я дуже люблю білоруську поезію, інколи використовую її в своїй роботі.

Те, що “Зойчина квартира” звучить українською, — це прекрасно. Булгаков говорив і писав російською, але народився тут — у Києві.

— Уже багато років Вас єднують дружні творчі стосунки з драматургом Тетяною Івашенко.

— Один з останніх наших спільних проєктів — вистава “Замовляю любов”, яка й сьогодні представлена в репертуарі Театру на Подолі. Тут я граю разом з В'ячеславом Довженком та Іриною Грищенко. З цією постановкою ми нещодавно побували на гастролях у Запоріжжі та Дніпрі. Працювали на тисячні зали, мали успіх.

Я поділяю погляди письменниці на життя, драматургію. Ставлю її на перше місце серед сучасних українських драматургів, для мене як актриси цікава її думка, цікаво все, що вона пише, висловлює, говорить.

Цього року на день народження Івана Франка відбулася творча зустріч, де ми з колегою по сцені Володимиром Кузнецовим згадали виставу “Таїна буття”, присвячену Каменярєві. Ма-

мо хороших вистав про Шевченка і Франка”. Після цього вона написала п'єсу про Франка.

Я. Верещак вважав Тетяну Івашенко першопроходцем сучасної української драматургії, яка народилася в 90-ті роки. Він був для неї невидимою підтримкою. Переймався, аби її п'єси включали до антологій, що видає Національний центр театрально-го мистецтва ім. Леся Курбаса.

Коли Тетяна написала “Таїну буття”, я тільки прийшла працювати у Театр на Подолі. Дуже хотіла, щоб роль Івана Франка зіграв саме Володимир Кузнецов. Тоді ще не знала, що він не володіє українською мовою. Володимир прочитав п'єсу, сказав, що згоден. Аби грати у виставі, вивчив українську. (Зараз Володимир Кузнецов грає у виставі “Сойчине крило” за п'єсою І. Франка). Художній керівник нашого театру Віталій Малахов дав згоду на постановку. Поставив виставу Віталій Семенов. “Таїна буття” йшла багато років, виступали з нею у Львові, Івано-Франківську, Тернополі. А грати камерну виставу у тисячному залі не так просто.

Я згадала про нещодавній показ “Таїни буття” у Національному музеї літератури. На нього завітала дружина Роланда Франка — Алла. Їй сподобалася вистава.

Ми домовилися про подальшу співпрацю. Але, на жаль, дуже скоро після цього пані Алла померла.

А з Тетяною Івашенко у нас були інші спільні проєкти. У Театрі на Подолі Ігор Славінський поставив її п'єсу “Я убив”, а в Київській академічній майстерні театрального мистецтва “Сузір'я” я мала щастя грати у виставі за її п'єсою “Мне тесно в имени твоём”. Маємо нові творчі плани. Можливо, один з них встигнемо втілити до закінчення цього театрального сезону.

— Нині Ви граєте у двох виставах, які нещодавно поставив Ігор Матіїв. Це спектаклі “Вільні стосунки” і “За двома зайцями”.

— Ігор — молодий режисер. Успішно працював у Донецькому національному академічному українському театрі. Це людина нової формації. Інтелектуальна і мудра особистість. Працювати з ним завжди цікаво. Чекаєш його нових рішень.

Виставу “Вільні стосунки” поставили не так давно. Сьогодні вона дуже популярна серед глядачів. Це весела вистава, хороша, цікава драматургія. Приміром, я ніколи не додумалася б, що виставу можна зробити на кухні. І в цей час я готую піцу. Мені здається, що це цікаве режисерське рішення. До речі, воно здивувало представників італійського посольства, яких ми запросили на показ.

У виставі немає сталого фіналу. Кожен має домислити сам, чим закінчиться ця історія.

А “За двома зайцями” — це вистава, від якої глядач завжди чекає чогось нового. До цього було багато постановок за твором Михайла Старицького.

Я граю Секлету Лимериху. Непросто було зіграти так, аби зацікавити глядача, адже всі бачили прекрасний фільм. Хотілося максимально наблизитися до сучасного життя, аби люди зрозумі-

ли, що й зараз усе відбувається так, як і багато років тому.

В основу постановки лягла п'єса Оксани Прибіш, написана за мотивами класичного твору. Дія відбувається на Подолі, біля пам'ятника Григорію Сковороді.

Але найбільше мені подобається працювати з художнім керівником нашого театру Віталієм Малаховим. Нині він завершує роботу над виставою “Сірі бджоли” за Андрієм Курковим, де в мене буде невелика, але дуже цікава роль.

— Багато років Ви виконували моновиставу за творами Марини Цвєтасової. Чи не плануєте звернутися і до української поезії?

— Крім цього у мене була вистава за творами Лесі Українки, в якій я представляла поезії видатної української письменниці, написані нею у різні роки. Обов'язково її відновлю. Можливо, в якійсь іншій формі.

У Музеї Максима Рильського разом з Катериною Рясною працюємо над проєктом “Особистість”. У ньому все, що стосується Києва і українських авторів, він для тих, хто цікавиться високою поезією.

— Крім роботи в театрі Ви знімаєтесь в кіно. Наскільки це для Вас важливо?

— Будь-яку справу треба робити по-чесному. Якщо ти її робиш відповідально, вчиш текст, думаєш над роллю, то твої думки дійдуть до глядача. Просто пропонування матеріал не завжди цікавий. Але якщо серіал роблять професійні режисер і оператор, якщо цікавий текст, то може вийти хороша річ.

Хочу знятися у справжньому українському кіно з українською мовою. Але поки що це лише мрії.

— Чи є у Вас захоплення?

— Дуже люблю балет, на жаль, рідко виходить на нього потрапити. Також люблю своє рідне місто, постійно намагаюся дізнатися щось нове про Київ. А потім гуляю з друзями вуличками і розповідаю їм маловідомі факти з життя столиці. Маю дачу, де у вільний час працюю на землі. У мене дуже багато троєнд.

— Як Ви оцінюєте стан сучасного українського театру?

— Розумію, що театр повинен заробляти кошти. Але майже всюди у світі театр підтримують або держава, або меценати. У нас, на жаль, досі немає закону про меценатство. Сьогодні дуже важливо не дати знищити те, що маємо.

Радую, що в останні роки значно активізувалося життя в рідному Театрі на Подолі. Наш художній керівник, народний артист України Віталій Малахов дає дорогу молодим режисерам. Упродовж останніх двох сезонів у нас ставили вистави Максим Голенко, Ігор Матіїв, Сергій Павлюк, Давид Петросян.

Сьогодні глядач дуже освічений. Люди цікавляться мистецтвом, хочуть, аби більше до них приїздило на гастролі театрів. Дуже люблю київського глядача, який приходить до нас посміятися, поплакати, попереживати разом з акторами. Глядач приходить до театру по емоції. Маємо завжди про це пам'ятати.

Спілкувався
Едуард ОБЧАПЕНКО
Фото Іра MARCONI

“Козацька слава”

“К онотопська відьма” — блискуча комедія Григорія Квітки-Основ'яненка. Сатира, гумор та бурлеск поєднуються з професійністю знавців фольклору — акторів театру “Берегиня”. Дотепними жартами та містичними подіями наповнено пригоди сотника Забрюхи та писаря Пістряка. А прізвиська конотопських відьмочок змусять глядачів ще довго сміятися після вистави. Її творці розповідають про самодурство та здирництво, які здатні загубити будь-яку справу.

Про нову виставу ми попросили розповісти режисера-постановника.

— Як і більшість українців, я познайомилася з “Конотопською відьмою” ще під час навчання в школі. Я тоді всю шкільну програму перечитувала наперед, — згадує пані Тетяна. — А от з інсценізацією Богдана Жолдака за цим твором — приблизно п'ять років тому. Вистави за цією інсценізацією з успіхом йшли у Національному академічному драматичному театрі ім. Івана Франка та Київському академічному Молодому театрі. Твір дуже вразив, але ставилася до нього обережно. З одного боку — хотіла його поставити, але розглядала це як далеку перспективу. Та колектив театру “Берегиня” підштовхнув мене зробити це швидше.

На репетиції було мало часу, оскільки в театрі паралельно готували виставу “Козацька слава”. Актори мобілізували всі сили. Бачила, як їм важко. Адже у двох прем'єрах був задіяний весь акторський склад.

Головну думку закладено у кінці вистави. Хотілося сказати, що життя віддаємо Україні, душу — Богу, а честь — нікому. Але кожен має йти до цієї думки самотужки, через свій асоціативний ряд.

Зовсім трохи переробила інсценізацію Богдана Жолдака. Енергетично постановка передає думку, закладену Григорієм Квіткою-Основ'яненком.

У нашому виконавському складі задіяно і артистів балету. Роль Олени виконує артистка балету Ольга Литвинчук. Ми з нею багато займалися окремо. В іншому складі у цій ролі Вікторія Толкачова — наша артистка-вокалістка.

Яскраві образи Забрюхи і Пістряка. Роль сотника Забрюхи виконує Олексій Черняк, а Валентин Великород — у ролі Пістряка.

Заслужений артист України Анатолій Пахомов спочатку з'являється у ролі Казкаря, а потім перетворюється на покійного Уласа Забрюху. Тон репетиціям задавав жанр комедії. Працювати було весело і цікаво.

Дуже хотіла, щоб у виставі звучала кобза, але не знала, де її знайти. Кобзу приніс Павло Лас-

кавчук, який грає Дем'яна Суденка. Ми разом підібрали мелодію, яка, думаю, “стріляє” не гірше пістолів.

Явдоху Зубиха — найяскравіша відьма нашого колективу, її грає Олександр Бригінєць. Обрали на цю роль чоловіка, бо відьма не є чимось конкретним, це якась мара, якась чутка, якась нарікання, що його перекидають один на одного люди. Плюс жанр вистави нам дозволяє трішки побавитися. І вже після перших репетицій зрозуміли, що відьма у виконанні Олександра — щось містичне, незрозуміле.

Сценографічне рішення вистави здійснила художниця Людмила Повзник. Ми багато спілкувалися, я говорила, що потрібно мені, але не нав'язувала їй чогось конкретного. Людмила взяла на себе дуже велику відповідальність. Як режисер я дуже задоволена і костюмами, і декораціями.

Музика і пісні — це колективна робота. Здійснювали її під керівництвом засновника нашого колективу, народного артиста України Миколи Буравського. Дещо підшукувала я, розуміючи як режисер, що так має бути. Пропонували після перших читок пісні й актори. До мене підходили Олександр Черняк і Валентин Великород й говорили: “А ви знаєте, мій герой співає ось таку пісню”. Вони дуже відчували своїх персонажів і відповідно підбирали пісні.

У стилізованих театрах імені Івана Франка і Молодому виконувався раніше написаний музичний матеріал. Але ми — театр фольклору і маємо показувати фольклор. Вдячна оркестру, який працював над обробкою музичного матеріалу, аби зробити його унікальним.

Завдяки Олексію Черняку наприкінці вистави звучить пісня “Ой попід гай зелененький”, яка передає ті думки, які я хотіла до-

Сюрпризи від «Берегині»

Київський академічний театр українського фольклору “Берегиня” на початку нового театрального сезону зіграв дві прем'єри: молода режисерка Тетяна Матасова поставила виставу “Конотопська відьма”, а народний артист України, член правління ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Микола Буравський — “Козацьку славу”.

нести, з якими має вийти з вистави наш глядач.

Пластичне рішення — це теж колективна творчість. Частково нею займалася наш балетмейстер, частково я, деякі рухи пропонували артисти балету.

Це чарівна акторська труппа, з якою приємно працювати над драматургічним матеріалом, щось розбирати, щось придумувати, жартувати.

Маємо ще одну шалену думку — зробити моновиставу, присвячену Марії Приймаченко, оскільки така вистава має бути. Глядачам потрібно різними засобами доносити, що це була унікальна особистість. Одна із засновниць і корифей нашого театру, заслужена артистка України Надія Буравська вже чекає на нову роль, але не відмовляється від інших робіт.

Не маємо такої п'єси, нову історію про Марію Приймаченко створюємо самі.

Вистава “Козацька слава” не є історичною реконструкцією чи музейним експонатом. Це швидше вигадка театру, уява на теми загальновідомих фактів, козацьких легенд та байок. У виставі запорожці зустрічаються з д'Артаньяном та турецьким султаном, проходять козацьку муштру, звільняють від іспанського поневолення французьку фортецю Дюнкерк.

Але головна у виставі — старовинна козацька пісня, що з глибини віків несе дух та силу українського козацтва, що не згасає, живе в плоті і крові сьогоднішніх воїнів-козаків, захисників нашої землі.

— Вистава “Козацька слава” народилася на зорі нашої незалежності, — згадує режисер-постановник, народний артист України Микола Буравський. — Вона була надзвичайно актуальною тоді, актуально залишається і зараз. Перший показ з величезним успіхом відбувся на сцені Національного палацу мистецтв “Україна”. Пізніше, завдяки підтримці Віктора Ющенка, який тоді був президентом України, їздили з виставою на гастролі. З “Козацькою славою” та новорічною і різдвяною виставами об'їздили всі східні та південні області країни. На Донбасі нас спочатку сприймали дещо насторожено. Мов-

ляв, приїхали хохли. Але вже до середини вистави настрої публіки змінювався, а наприкінці був справжній триумф. Люди такого не бачили, це було для них справжнім відкриттям. Пам'ятаю, одного разу на сцену вийшов старий шахтар і сказав: “Вот что нам надо сюда привозить, вот чего нам здесь не хватало!” Мене надзвичайно вразили ці прості й ширі слова. Якби ми всі ці роки поділяли належну увагу пропаганді української національної культури на сході України, то сьогодні, можливо, не було б війни.

Пізніше вистава “Козацька слава” на деякий час зникла з репертуару “Берегині”, нині її поновили. Сьогодні дуже важливо популяризувати цю тему, підіймати в українців козацький дух. Вирішили доповнити виставу. Раніше це була суто козацька програма. А тепер з'явилася тема Дюнкерка. Напевно, сьогодні мало хто знає, що французи два десятиліття не могли відвоювати цю фортецю, яку в них захопили іспанці. Звернулися до запорожців, і з їхньою допомогою звільнили її за 2 дні. Також новою є сцена з турецьким султаном, додали ще кілька невеликих номерів.

Завершується вистава словами: “Слава Україні — Героям слава!” та “Слава нації — смерть ворогам!” Ці девізи не мають прямого стосунку до козацтва, а з'явилися вже в часи діяльності ОУН. Але вони надзвичайно актуальні, їх повинні пам'ятати всі українці, особливо молодь.

Декорації й костюми залишилися майже ті самі, що у 90-ті роки. Департамент культури КМДА не виділяє коштів на пошиття костюмів та реквізит. Сьогодні це серйозна проблема, яку намагаємося вирішувати своїми силами.

Хочу відзначити заслуженого артиста України Анатолія Пахомова, який грає Івана Сірка. Він є центральною фігурою майже в усіх наших виставах. Надзвичайно колоритний, прекрасний актор. Запам'ятовується також Валентин Великород і його слова в кінці вистави. Взагалі ж весь акторський колектив “Берегині” у “Козацькій славі” працює злагоджено, ансамблево.

Нова вистава ще перебуває у процесі творення. Плануємо додати кілька номерів. Насамперед треба підсилити фінал. Але й той варіант вистави, який маємо, дуже подобається публіці. Після вистави підходять глядачі, дякують.

Маємо багато творчих задумок і нових програм. Наш театр сьогодні на творчому підйомі. З кожним місяцем до нас ходить дедалі більше глядачів, особливо молоді. Більшість вистав відбувається при аншлагах. Люди дуже вдячні.

Також у “Берегині” нещодавно відбувся Гала-концерт, який тут завжди проходить з великим успіхом. У цьому дійстві зібрали кращі номери з концертних та театральних програм, створених протягом усього існування театру. Уривки з вистав “Вечорниці”, “Русалії”, “Чумацький шлях” дозволили глядачам відчувати увесь спектр та побачити усі можливості колективу.

Фото Іллі БЕЛЕНЬКОГО та Євгена ЧЕКАЛІНА

Перлини української музики

Музиканти — випускники Національної музичної академії України ім. Петра Чайковського (раніше Київської державної консерваторії) запросили на концерт, присвячений 105-й річниці від створення цього славного навчального закладу. Назва концерту — “Випускники — рідній альма-матері”. У програмі українські музичні шедеври, створені в різні століття.

Першою прозвучала “Українська симфонія” Дмитра Бортнянського, написана для струнного квартету, фортепіано, фогота та арфи. Твір присвятили пам'яті видатного українського музикознавця, композитора, музичного діяча Михайла Степаненка, який нещодавно відійшов у засвіти.

Звернулися до творчості фундатора української класичної музики Миколи Лисенка — прозвучали його романси на вірші Івана Франка “Безмежне поле” та Генріха Гейне (український переклад М. Лисенка) “У мене був коханий, рідний край”. Згадали й оперу “Тарас Бульба”. Саме цією оперою у 20-ті роки минулого століття відкривав свій перший театральний сезон Харківський державний український оперний театр. У цій постановці співали легендарні Платон Цисевич та Марія Литвиненко-Вольгемут. А гостям концерту запропонували послухати арію Остапа з уславленої опери.

Багаторічна дослідниця творчості Бориса Лятошинського, доктор мистецтвознавства професор Мар'яна Копиця розкрила деякі таємниці життя і творчості видатного українського композитора XX століття. Після цього прозвучала “Мелодія” майстра, а на завершення його “Український квінтет” у чотирьох частинах.

Вдячні слухачі довго аплодували народному артисту України Леоніду Сандуленку, заслуженому діячу естрадного мистецтва Ірині Шестеренко (фортепіано), заслуженому артисту Тарасу Осадчому (фагот), лауреатам міжнародних конкурсів Інні Чкан (скрипка), Олександрі Трайну (скрипка), Олександрі Погорєлову (альт), Вірі Корнілової (віолончель), Валерії Фесенко (арфа) та ведучому — директору Музею-квартири В. Косенка Володимирі Мудрику.

— Наші виконавці часто віддають перевагу зарубіжній класиці, а українську вважають менш важливою, — зауважує кандидат мистецтвознавства Ірина Шестеренко. — Тож вирішили представити слухачам шедеври української класичної музики. Це спільна ідея однодумців-професіоналів, випускників Академії. Раніше “Українську симфонію” Дмитра Бортнянського виконували тільки камерні оркестри, а сьогодні твір прозвучав по-новому, найкращим в новому тисячолітті. “Український квінтет” Бориса Лятошинського — один із найскладніших і найвеличніших творів в українській музичній культурі, він вражає глибиною і геніальною парадигмою. Сподіваємося, цим концертом нам вдалося показати значимість українських національних творів у скарбниці світової класичної музики.

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

“Конотопська відьма”

Від троїстої музики — до фолк-року

— Нам приємно, що фестиваль перетворюється на таку собі творчу лабораторію, коли після кожного фестивалю народжуються нові цікаві творчі проекти. Торік ми презентували проект “Володарі стихій”, більшість учасників якого познайомилися саме тут. Цього року у нас так само буде кілька несподіваних творчих дуетів, як наприклад виступ ансамблю “Кралиця” разом з фанковим гуртом “Folky Funky” чи спільний номер ансамблю “Дніпро” та фолк-рокового гурту “The doox”. Ну і, звичайно, майстри народної творчості, майстер-класи, спілкування і діалог різних поколінь — усе це створює неповторну атмосферу, яку можна відчувати лише на нашому фестивалі, — розповідає виконавчий директор фестивалю Любомир Матейко.

— Цього року на конкурс надійшло близько 120 заявок з різних регіонів України, до фіналу відібрано 28. Учасники фестивалю презентували всю Україну: від Донбасу до Карпат, від Полісся до Слобожанщини. “З кожним роком географія учасників лише розширюється. У нашому фестивалі бере участь, можна сказати, чотири покоління: від наймолодших виконавців до музикантів та майстрів вельми поважного віку. Ми сподіваємось, що всі наші учасники здивують усіх професійністю, віртуозністю і сміливими творчими експериментами, а наш фестиваль відкриє для них нові перспективи, — зазначає автор проекту, генеральний директор Київ-етно-мюзік-фесту “Віртуози фолку” народна артистка України Олена Кулик.

Як і в попередні роки, III Київ-етно-мюзік-фест “Віртуози фолку” перетворився на своєрідний марафон української пісні в усіх її проявах. З 10-ї ранку в Українському домі працювали дві сцени: в центральній залі в режимі нон-стоп відбувалися виступи конкурсанти і почесних гостей фестивалю, а в концертній залі у цей час тривало прослуховування “на живо” учасників конкурсної програми. Цікавим було жанрове розмаїття фестивалю — від автентичних виконавців, сольного співу, сольного інструментального виконання, академічного ансамблевого музикування, гуртового співу, троїстої музики до етно-джазу, фанк-фолку, фолк-року та інших експериментів.

В Українському домі вже втретє завдяки підтримці Департаменту культури КМДА відбувся Київ-етно-мюзік-фест “Віртуози фолку”. Мета фестивалю: об’єднати всіх, хто у своїй творчості звертається до скарбів української народної музики (“автентиків”, “академістів”, представників сучасних музичних напрямів), створивши широкий майданчик для спілкування, а також відкрити нові цікаві імена.

А народні майстри та майстри з виготовлення музичних інструментів демонстрували свої роботи, проводили майстер-класи, навчали гри на інструментах. Особливий інтерес викликали українські розмальовки-антистреси, одяг та мальована кераміка від Олеси Вакуленко (до речі, саме вона виготовила авторські тарілки-сувеніри для переможців фестивалю та є розробником фірмового стилю цього горічного фесту), вироби з соломки знаної майстрині з Луцька Марії Кравчук, проект

“Виткані мрії” Олени Попової, авторські ляльки з кукурдзи та інших природних матеріалів Людмили Павлової, килими Ліани Лістунової, вишивки Ольги Костюченко. А також торбани та коби Юрка Фединського та Назара Божинського, електробандури Івана Ткаленка, авторські інструменти, виготовлені за власними оригінальними конструкціями Василя Волівача, сімейства сопілок, окарин, панфлейт Володимира Віхренка, Василя Нагірного, Костянтина Мітокару, Ярослава Лошака та ін. Цього року свої роботи презентували і колективні учасники: студенти Миколаївського коледжу культури і мистецтв та майстри Львівської фабрики “Акрополіс”.

До участі в гала-концерті, крім переможців та учасників фестивалю, запросили

відомих артистів Ілларію, Ніну Матвієнко, Олену Кулик та ансамбль “ДНІПРО”, гурти The Doox, суперпроект від Олеса Журавчака & Нікити Рубченка & Ars Nova, GG ГуляйГород, Кралицю & Folky Funky, Георгія Матвіїва та ансамблеву групу НАОНІ, Кирила Стеценка, Івана Ткаленка, гурт Zgarda, і багато інших... Ведучими фестивалю були Анна Заклецька та Юрій Доник.

— Ми прагнемо показати багатство української народної музики і пісні, показати, що вона прекрасна і захоплива і в автентичному виконанні, і в академічному, модерному, етно-джазовому чи фолк-роковому звучанні. Коли це музичне різноманіття поєднується на одній сцені і на одному концерті, ми можемо відчувати силу і велич зв’язку поколінь через музику і творчість, — зазначив арт-директор фестивалю Олесь Журавчак.

Власн. інф.

**ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА “ПРОСВІТА”
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

АНОНС

Будьмо разом! ПЕРЕДПЛАТА—2020

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 77

на 1 місяць
на 3 місяці

19 грн 82 коп. на півроку
56 грн 86 коп. на рік

107 грн 32 коп.
209 грн 94 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК,
Микола ЦИМБАЛЮК,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http: //slovoprosvity.org
http: //prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

